

Spis treści

Spis treści	1
I Dynastia Piastów	3
1 Mieszko I	5
1.1 Data narodzin	6
1.2 Ślepotą Mieszka	7
1.3 Dziedzictwo	7
1.4 Panowanie Mieszka I	8
1.5 Mieszko I jako człowiek i władca	26
1.6 Imiona Mieszka	27
1.7 Organizacja państwa polskiego za Mieszka I	30
1.8 Żony i potomstwo	31
1.9 Fundacje	32
2 Bolesław I Chrobry	33
2.1 Życie przed objęciem władzy	34

2.2	Lata panowania	35
2.3	Koronacja	39
2.4	Miejsce pochówku	41
2.5	Rodzina	43
II Dynastia Jagiellonów		45
3	Władysław II Jagiełło	47
3.1	Wczesne lata	48
3.2	Przejęcie władzy na Litwie	49
3.3	Jagiełło królem Polski	51
3.4	Śmierć	58
3.5	Żony, dzieci, osobowość władcy	59
3.6	Bilans panowania	60
3.7	Genealogia	62

Część I

Dynastia Piastów

Rozdział 1

Mieszko I

Mieszko I (ur. 922–945, zm. 25 maja 992) – książę Polski z dynastii **Piastów** sprawujący władzę od ok. 960 r. Syn **Siemomysła**, wnuk **Lestka**. Ojciec **Bolesława I Chrobrego**, **Świętosławy-Sygydy**, **Mieszka**, **Lamberta** i **Świętopełka**. Brat **Czcibora**. Po kądzieli dziadek **Kanuta Wielkiego**.

Mieszko I to historyczny pierwszy władca **Polan**, uważany zarazem za faktycznego twórcę państwowości **polskiej**. Kontynuował politykę swojego ojca i dziadka, którzy jako władcy pogańskiego księstwa znajdującego się na terenach obecnej **Wielkopolski**, poprzez sojusze lub siłę militarną podporządkowali sobie **Kujawy** oraz prawdopodobnie **Pomorze Wschodnie** i **Mazowsze**. Przez większość okresu swojego panowania toczył walki o **Pomorze Zachodnie**, zajmując je po rzece **Odrę**. W ostatnich latach życia przystąpił także do wojny z **Czechami**, zdobywając **Śląsk** i prawdopodobnie **Małopolskę**.

Poprzez [przyjęcie chrztu](#) w 966 r. oraz ślub (w 965 r.) z [Dobrawą Przemyslidką](#) Mieszko włączył swoje państwo w zachodni krąg kultury [chrześcijańskiej](#). Oprócz podbojów duże znaczenie dla przyszłości księstwa Polan miały także jego reformy wewnętrzne, mające na celu rozbudowę i usprawnienie państwa.

Zachowane źródła pozwalają twierdzić, że Mieszko I był sprawnym politykiem, utalentowanym wodzem i charyzmatycznym władcą. Prowadził zręczne działania dyplomatyczne, zawierając sojusz wpraw z Czechami, a następnie ze [Szwecją](#) i [Cesarstwem](#). W polityce zagranicznej kierował się przede wszystkim racją stanu, wchodząc w układy nawet ze swoimi wcześniejszymi wrogami. Synom pozostawił państwo o znacznie wyższej pozycji w Europie i przynajmniej podwojonym terytorium.

1.1 Data narodzin

Brakuje jakichkolwiek pewnych informacji źródłowych na temat Mieszka I z okresu przed przejściem przez niego władzy. Jedynie tzw. [Rocznik małopolski](#) podaje datę jego narodzin jako rok 920 lub 931 (zależnie od wersji rękopisu), ale badacze nie uznają go za wiarygodne źródło. Różni [mediewiści](#) na podstawie własnych dociekań określali datę narodzin księcia na lata od 922 do 945, przy czym aktywność księcia w końcowych latach życia nakazywałaby umieścić jego narodziny bliżej drugiej z dat.

1.2 Ślepotą Mieszka

Gall Anonim w swojej [kronice](#) podaje, że Mieszko był ślepy do siódmego roku życia. Sam kronikarz następująco wytłumaczył to wydarzenie:

Wówczas [czyli po odzyskaniu wzroku przez Mieszka] książę Siemomysł pilnie wypytywał starszych i roztropniejszych z obecnych, czy ślepotą i przewidzenie chłopca nie oznacza jakiegoś cudownego znaku. Oni zaś tłumaczyli, że ślepotą oznaczała, iż Polska przedtem była tak jakby ślepa, lecz odtąd – powiadali – ma być przez Mieszka oświeconą i wywyższoną ponad sąsiednie narody.

Tłumaczenie to było jasnym nawiązaniem do chrztu księcia:

Zaiste ślepą była przedtem Polska, nie znając ani czci prawdziwego Boga, ani zasad wiary, lecz przez oświeconego Mieszka i ona także została oświeconą, bo gdy on przyjął wiarę, naród polski uratowany został od śmierci w pogaństwie.

Opisane wydarzenie jest typową [alegorią](#) średniowieczną i nie ma wartości jako źródło historyczne. Opis ten został natomiast wykorzystany i rozbudowany przez większość późniejszych kronikarzy polskich.

1.3 Dziedzictwo

Mieszko objął tron książęcy po śmierci ojca w latach 950–960, prawdopodobnie bliżej terminu końcowego. Ze względu na brak źródeł nie można dokładnie określić, jakie odziedziczył po nim ziemie. Na pewno

należały do nich tereny zamieszkałe przez Polan i **Goplan**, a także ziemia sieradzko-łęczycka. Możliwe, że do państwa należały także ziemie **Mazowszan** i **Pomorze Wschodnie**. Przed nowym władcą stało zadanie zintegrowania dość rozległego, niejednorodnego etnicznie i kulturowo terytorium. Wprawdzie mieszkańcy terenów kontrolowanych przez Mieszka mówili w większości jednym językiem, mieli podobne wierzenia i osiągnęli podobny stopień rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego, ale podstawową formą łączących ich więzi społecznych były struktury plemienne. Można sądzić, że współpracujący z księciem możni pierwsi poczuli jedność ponadplemienną. Zależało im na zjednoczeniu kraju ze względu na możliwość poszerzenia swoich wpływów.

Jako pierwszy o księciu Polan wspomniał żydowski podróżnik **Ibrahim ibn Jakub**. Informacje o nim zdobył prawdopodobnie w 966 roku, kiedy bawił na dworze cesarza **Otona I**. Mieszka przedstawił jako księcia panującego na rozległym obszarze, posiadającego dobrze zorganizowaną **drużynę**. Precyzyjniejsze są zapiski współczesnego Mieszkiowi **Widukinda z Korbei** i tworzącego pół wieku później biskupa merseburskiego **Thietmara**.

1.4 Panowanie Mieszka I

Początki panowania

W chwili objęcia władzy przez Mieszka, pogańskie państwo Polan rozpoczęło ekspansję w nowych kierunkach. Być może w pierwszych latach panowania, jeśli nie dokonał tego już jego ojciec lub dziadek, Mieszko podbił Mazowsze. Na początek lat 60. przypada prawdopodobnie także opanowanie Pomorza Wschodniego i Środkowego.

Zainteresowanie księcia skupiło się następnie przede wszystkim na obszarach nadodrzańskich, gdzie w krótkim czasie podporządkował sobie część plemion **połabskich**. Jak pisał Widukind z Korbei, Mieszko miał pod władaniem plemię zwące się **Licikaviki|Licicaviki**, które powszechnie identyfikuje się jako połabskich **Lubuszan**. Po ich podbiciu książę Polan wkroczył w strefę wpływów niemieckich.

Margrabiowie niemieccy prowadzili wtedy ekspansywną politykę na tereny zamieszkiwane przez **Słowian połabskich**, których siłą **chryścianizowali**. W 963 roku margrabia **Gero** podbił tereny zajmowane przez plemiona **Łużyczan** i **Słupian**, w efekcie bezpośrednio stykając się z państwem Polan. W tym samym czasie (ok. 960) rozpoczęła się ekspansja Mieszka I na tereny **Wolinian** i **Wioletów**. Stan wojny z nimi poświadczył Ibrahim ibn Jakub. Według niego Mieszko prowadził wojnę z plemieniem Weltaba, identyfikowanym powszechnie z Wioletami. Samozwańczy przywódca wielecki, **Wichman**, pokonał Polan dwukrotnie, a także około 963 zabił nieznanego z imienia brata Mieszka. Ujściem Odry interesowali się również margrabiowie niemieccy. Zagrożeniem dla młodego państwa Polan byli dodatkowo sprzymierzeni z Wioletami Czesi, posiadający wtedy Śląsk i Małopolskę.

Walki z Geronem i trybut

Problemy interpretacyjne sprawia fragment kroniki Thietmara, w którym ten informuje o ataku margrabiego **Gerona** na ziemie Słowian, w efekcie którego **podporządkował zwierzchnictwu cesarza Łużyce i Selpuli** (kraj Słupian), **a także Mieszka wraz z jego poddanymi**. Według większości dzisiejszych historyków Thietmar popełnił błąd streszczając kronikę Widukinda i w miejscu walk księcia Polan z Wichmanem umieścił najazd Gerona. Wskazują na to pozostałe źródła, a

także brak jakichkolwiek wzmianek o podbiciu państwa Polan i jego zrównaniu z pozycją ludów połabskich. obrońcy przeciwnej teorii zakładają, że Geron rzeczywiście przeprowadził najazd zakończony sukcesem, w efekcie którego Mieszko został zmuszony do płacenia **trybutu** i przyjęcia chrztu za pośrednictwem Kościoła niemieckiego. Teoria ta przedstawia wprowadzenie chrześcijaństwa jako efekt wojny, jednak takiej tezy ponownie nie potwierdzają źródła niemieckie.

Trybut jest osobną kwestią, ponieważ Mieszko zgodnie z późniejszym fragmentem kroniki Thietmara rzeczywiście płacił go z ziem **aż po rzekę Wartę**. Przyjmuje się dość powszechnie, że Mieszko sam zdecydował się płacić trybut, aby uniknąć najazdu podobnego jak ten na ziemię Łużyczan. Miało do tego dojść w 965, lub najpóźniej 966. Prawdopodobnie danina dotyczyła wyłącznie ziemi Lubuszan, która znajdowała się w strefie wpływów niemieckich. Takie rozumienie kwestii trybutu tłumaczy, dlaczego już w 967 roku Mieszko jest określany w źródłach **saskich** mianem sprzymierzeńca cesarza (**łac. amicus imperatoris**).

Chrzest Polski

Prawdopodobnie w 964 Mieszko rozpoczął pertraktacje z władcą Czech **Bolesławem I Srogim**. W ich efekcie w 965 Mieszko zawarł małżeństwo z córką Bolesława **Dobrawą Przemyslidką**, nazywaną również Dąbrówką. Inicjatywa zawarcia sojuszu prawdopodobnie wyszła od księcia Polan. Szacuje się, że w lutym 965 odbyły się oficjalne **zmówiny**.

Kolejnym krokiem władcy Polan było przyjęcie chrztu. Istnieją różne hipotezy dotyczące tego wydarzenia. Najczęściej przyjmuje się, że była to decyzja polityczna, mająca zbliżyć Mieszka z Czechami i ułatwić działania na Połabiu. Zarazem chrzest odsuwał możliwość przy-

szłego ataku margrabiów niemieckich i przymusowej chrystianizacji. Dodatkowym powodem mogło być także dążenie księcia Polan do odsunięcia od udziału w rządzeniu państwem blokującej jego centralizację „starej” warstwy kapłańskiej.

Odmienna hipoteza związana jest z wyżej wymienionym przyjęciem prawdziwości najazdu Gerona na Polskę. Zgodnie z nią to właśnie atak margrabiów wymusił chrystianizację, która miała być aktem podporządkowania cesarzowi, dokonany bez pośrednictwa papieża.

Jeszcze inne motywy podaje kronika Galla Anonima, której autor eksponuje rolę Dobrawy w przekonaniu Mieszka do zmiany religii. Podobnie akt chrztu prezentuje biskup Thietmar. Nie ma innych powodów ani źródeł, by wpływ Dobrawy na księcia przyjąć lub negować, jednak należy pamiętać, że podobna konwencja była powszechna w kronikarstwie tamtego okresu, a żonom władców często przypisywano takie działania.

Powszechnie przyjmuje się, że chrzest Mieszka odbył się w 966 r. Miejsce chrztu nie jest znane, mogło to być któreś z miast Cesarstwa, np. [Ratyzbona](#), ale także [Poznań](#), [Ostrów Lednicki](#) (w tych dwóch miejscach odkryto misy chrzcielne z lat 60. X wieku) lub [Gniezno](#). Przypuszczenie, jakoby chrzest został przyjęty z rąk czeskich, aby uniknąć uzależnienia księstwa Mieszka od Rzeszy Niemieckiej jest błędne, ponieważ Czesi do 973 r. nie posiadali własnej organizacji kościelnej. W czasie chrztu Mieszka diecezją dla nich obowiązującą była jak najbardziej niemiecka Ratyzbona, zależna od władzy cesarskiej. Stąd powszechnie wnioskuje się, że Mieszko przyjął chrzest tzw. **drogą prasko-ratybnońską**. Ratyzbona była punktem wyjścia misji chrystianizacyjnej, natomiast pośrednikiem w jej realizacji była Praga. Taki osąd nie wyklucza faktu przyjęcia czeskiego słownictwa kościelnego w tym czasie, które mogło się już wtedy wytworzyć i być

w użyciu świeckim. Takie słowa jak chrzest, kazanie, pacierz, kościół, apostoł, biskup czy bierzmowanie dotarły do Polski za pośrednictwem języka **czeskiego**. Prawdopodobnie „przywieźli” je ze sobą dostojnicy kościelni, którzy przybyli do Polski razem z Dobrawą. Być może był wśród nich pierwszy polski biskup – **Jordan**.

Nie można także wykluczyć, że powodem było istnienie na obszarze Czech obrządku słowiańskiego i liturgii słowiańskiej od czasów misji **Cyryla i Metodego**. Istnienie zrozumiałej dla Mieszka i mieszkańców jego państwa liturgii mogło być także istotnym powodem. Obrządek słowiański występował jeszcze w Czechach sto lat po przyjęciu chrześcijaństwa przez Mieszka.

Konsekwencje chrztu i proces chrystianizacji

Poprzez przyjęcie chrztu Mieszko włączył państwo Polan na stałe do chrześcijańskiej Europy obrządku zachodniego. Akt ten oznaczał, że Mieszko dołączył formalnie do grona chrześcijańskich władców państw Europy i był od tej pory ich równorzędnym partnerem. **Marchie** Rzeszy Niemieckiej, ani żaden inny kraj chrześcijański, nie miały odąd teoretycznie prawa do ataku na państwo Mieszka pod jakimkolwiek pretekstem, ponieważ ksiączę Polan stał się członkiem ogólnochrześcijańskiej wspólnoty.

Chrzest rozpoczął także napływ kultury łacińskiej do Polski. Na dwór przybywali pierwsi wykształceni i potrafiący pisać doradcy, rozpoczęto też tworzenie organizacji kościelnej. W 968 powstało w **Poznaniu biskupstwo misyjne** obrządku łacińskiego, podległe bezpośrednio Rzymowi z biskupem **Jordanem** na czele. Istnienie tej instytucji podkreślało odrębność i niezależność państwa Polan. Przejawem procesu chrystianizacji ziem polskich była budowa kościołów. Powstały one

w Poznaniu, Gnieźnie oraz na Ostrowie Lednickim. Własne kościoły posiadały zapewne także mniejsze grody.

Chryścianizacja doprowadziła także do zmian politycznych. Tworzone struktury były niezależne od **komesów** i ograniczały ich ewentualną samowolę. Przybywający do kraju duchowni przyczyniali się także do rozwoju oświaty i kultury. Będąc jedynymi ludźmi potrafiącymi czytać i pisać, usprawnili system administracji oraz dyplomacji w państwie. Pod koniec panowania książe zaczął płacić daninę na rzecz papieżstwa – **świętopietrze** (około 990).

Nawracanie pogan na ziemiach polskich było jednak procesem długotrwałym i nie zakończyło się za panowania Mieszka. Przykłady sąsiednich państw wskazują, że książe mógł być zmuszony do tłumienia buntów ludności, a szczególnie walki z odsuniętą od władzy starą warstwą kapłańską. Lud, szczególnie na wsiach, kultywował stare słowiańskie wierzenia i obyczaje – miejscami do XVI wieku.

Podbój Pomorza

Po znormalizowaniu stosunków z cesarstwem i Czechami Mieszko powrócił do planów podbicia Pomorza. W 967 przy udziale posiłków czeskich w sile 100 konnych, Mieszko odniósł zwycięstwo w decydującej **bitwie z Wolinianami**, podporządkowując sobie tym samym ujście Odry. Grafowie niemieccy nie sprzeciwiali się tym działaniom, a być może nawet je wspierali; śmierć buntownika Wichmana zapewne ich zadowoliła. Na uwagę zasługuje też fakt obrazujący pozycję Mieszka wśród panów niemieckich. Kronikarz Widukind z Korbei podał, że umierający Wichman poprosił Mieszka o przekazanie swojej broni cesarzowi Ottonowi I. Tym samym Mieszko w rok po chrzcie uważany

był już za godnego powierzenia mu spraw rodziny cesarskiej (Wichman był krewniakiem cesarza).

Tajemnicą pozostaje to jak długo i z jakim skutkiem trwały walki Mieszka o **Pomorze Zachodnie**. Późniejsze starcia **Bolesława Krzywoustego** w tym regionie pozwalają przypuszczać, że podbój nie był łatwy, a być może nawet nie został zakończony pełnym sukcesem. W jednej z wersji Legendy o św. Wojciechu podano informację, że Mieszko oddał swoją córkę za żonę księciu pomorskiemu, który wcześniej z własnej woli został w Polsce **obmyty wodą chrztu świętego**. Opisany przekaz, jak również łatwość, z jaką Pomorze odpadło od Polski za panowania Bolesława Chrobrego, sugeruje, że region ten nie został włączony do państwa, lecz jedynie **zhołdowany**. Świadczy o tym pośrednio także fragment wstępu do pierwszej księgi kroniki Galla Anonima poświęcony Pomorzanom: **Częstokroć wprawdzie naczelnicy ich pobici przez księcia polskiego szukali ocalenia w chrzcie, lecz znów zebrawszy siły wyrzekali się wiary chrześcijańskiej i na nowo wszczykali wojnę przeciw chrześcijanom.**

Walki z Hodonem

Po opanowaniu ziem nadnoteckich i wybudowaniu grodu w **Santoku** około 970 roku ekspansja była kontynuowana w kierunku zachodnim. Zdobywanie obszarów nadodrzańskich przez Mieszka nie zakończyło walk w tym rejonie. W 972 r. doszło do ataku margrabiego saskiej **Marchii Wschodniej Hodona** na ziemie państwa Polan. Według kroniki Thietmara atak ten był działaniem samowolnym, przeciwnym woli cesarza:

Tymczasem dostojny margrabia Hodon, zebrawszy

wojsko, napadł z nim na Mieszka, który wierny cesarzowi płacił trybut aż po rzekę Wartę.

Istnieją różne hipotezy dotyczące motywów najazdu. Być może Hodon pragnął powstrzymać rozrost państwa Mieszka. Za prawdopodobną można uznać teorię o ochronie strefy wpływów, do której Hodon zaliczał zagrożone przez Mieszka państwo Wolinian. Przypuszcza się też, że to sami Wolinianie wezwali na pomoc łużyckiego margrabiego.

Hodon najeżdżał ziemie Polan i **starł się dwukrotnie** z siłami polskimi 24 czerwca 972 pod miejscowością Cidini, identyfikowaną powszechnie z **Cedynią**. Za pierwszym razem margrabia pokonał Mieszka; dopiero brat księcia **Czcibor** pokonał Niemców w drugim starciu, powodując w ich szeregach wielkie straty. Przypuszcza się, że Mieszko mógł zastosować celowy manewr odwrotu i atak na flankę ruszających w pościg oddziałów przeciwnika. Po tej bitwie polski władca został wezwany wraz z Hodonem przed oblicze cesarskie na zjazd w **Kwedlinburgu** w 973 r. Nie jest znany osąd cesarza; pewne jest to, że wyrok ten nie został zrealizowany, ponieważ władca niemiecki umarł w kilka tygodni po zjeździe. Przypuszcza się, że był on dla władcy polskiego niekorzystny. Jedno ze źródeł podaje, że Mieszko nie przybył do Kwedlinburgu. Zamiast tego zmuszony groźbą przysłał swojego syna Bolesława w roli zakładnika.

Zatarg z Hodonem był o tyle dziwnym i zaskakującym zdarzeniem, że według niemieckiego kronikarza Thietmara Mieszko bardzo go szanował. Jak napisał Thietmar:

Mieszko nie odważył się nigdy wejść w kozuch do domu, w którym wiedział, że znajduje się Hodo, ani siedzieć, gdy on się podniósł z miejsca.

Nabytki na wschodzie

Według badań archeologicznych na lata 70. X wieku przypadło opanowanie [ziemi sandomierskiej](#) należącej prawdopodobnie do nieznanego ze źródeł pisanych plemienia osiedlonego pomiędzy Wiślanami, Mazowszanami i Lędzianami oraz zamieszkaną przez Lędzian [ziemi przemyskiej](#) (określanej często mianem [Grodów Czerwieńskich](#)) przez państwo Polan.

Ze względu na skąpe potwierdzenia źródłowe przypuszczenia te pozostają jednoznacznie nierozstrzygnięte. Istnieją dwie koncepcje dotyczące niniejszej problematyki:

Zwolennicy pierwszej podkreślają, że [ziemia sandomierska](#), [Lubelszczyzna](#) i [Grody Czerwieńskie](#) zostały włączone do władztwa piastowskiego w latach 70. jako cenne ze względów handlowych terytorium oraz być może punkt wypadowy do przyszłego ataku na [czeską Małopolskę](#). Jego centralnym ośrodkiem miał być [Sandomierz](#), natomiast same [Grody Czerwieńskie](#), [Przemysł](#) i [Chełm](#) pełniły funkcję granicznych punktów obronnych.

Zwolennicy przeciwnej koncepcji sugerują, że [Grody Czerwieńskie](#) należały w rzeczywistości do państwa [czeskiego](#), które miało w tym okresie sięgać granicami po [Bug](#) i [Styr](#). Problem jasnego wyklarowania wynika z faktu, że w literaturze [ruskiej](#) tego okresu „Lachami” określano zarówno wszystkich poddanych [Piastów](#), jak i samo plemię [Lędzian](#). [Podbój](#) [ziemi sandomierskiej](#) także nie jest faktem pewnym. Być może terytorium to przyłączono do [Polski](#) później, wraz z państwem [Wiślan](#). Prowadzono także ekspansję za [Wisłę](#) na [Mazowszu](#), czego dowodem jest gród w [Płońsku](#), którego budowa datowana jest na 979 rok.

Wsparcie opozycji niemieckiej i wojna z cesarstwem

W oparciu o przypuszczenie o zapadłym w 973 roku niekorzystnym osądzie dla Mieszka, tłumaczy się jego przystąpienie do opozycji niemieckiej, która po śmierci Ottona I wysuwała do tronu cesarskiego księcia bawarskiego, Henryka Kłótnika. Do opozycji przystąpił również książę czeski Bolesław II Pobożny, brat Dobrawy. Obok koncepcji zemsty za wyrok, uważa się, że Mieszko popierał tę akcję dla zmiany statusu swojej współpracy z Niemcami; chciał osiągnąć coś więcej. Uczestnictwo księcia Polan w spisku przeciw Ottonowi wspominają jako jedyne źródło pod rokiem 974 roczniki klasztoru w Altaich. Opozycja wspierana przez księcia bawarskiego przegrała, a cesarz Otton II odzyskał pełnię władzy. Wkrótce potem cesarz przeprowadził odwet na Czechach, zmuszając w 978 roku księcia tego kraju do uległości.

W tym samym okresie, konkretnie w 977 roku, zmarła pierwsza żona Mieszka, Dobrawa. Początkowo wydarzenie to nie wywołało żadnych widocznych reperkusji, a książę Polan pozostał w sojuszu z Czechami.

W efekcie w 979 roku Otton II miał najechać również kraj Mieszka. Wzmianka na ten temat znajduje się w **Dziejach biskupów kambryjskich** z lat 40. XI wieku. Przebieg i efekty wyprawy nie są znane, ale przypuszcza się, że to cesarz był stroną przegraną. Z powodu złej pogody władca Niemiec już w grudniu powrócił na pogranicze Turynгии i Saksonii. Ze względu na skąpość źródeł nie jest pewne czy atak rzeczywiście się odbył i czy dotyczył Polski. W **Dziejach** podano jedynie, że była to wyprawa „na Słowian”. Tezę o najeździe Ottona wspierają odkrycia archeologiczne. W ostatnim ćwierćwieczu X stulecia doszło do radykalnej rozbudowy grodów w Gnieźnie i na **Ostrowie Lednickim**, co mogło się wiązać właśnie z wojną polsko-niemiecką. Istnieją nawet

przypuszczenia oparte na długości wyprawy, że mogła ona dotrzeć aż pod Poznań.

Ugodę polsko-niemiecką zawarto prawdopodobnie na wiosnę lub latem 980, bo w listopadzie tego roku Otton opuścił swoje państwo i wyruszył do Italii. Przypuszcza się, że wtedy właśnie Mieszko poślubił [Odę Dytrykównę](#), córkę margrabiego [Marchii Północnej Dytryka](#) (Teodoryka). Kronikarz Thietmar następująco opisał to wydarzenie:

Kiedy matka Bolesława umarła jego ojciec poślubił bez zezwolenia Kościoła mniszkę z klasztoru w Kalbe, która była córką margrabiego Dytryka. Oda – było jej imię i wielką była jej przewina. Albowiem wzgardziła Boskim oblubieńcem, dając pierwszeństwo przed nim człowiekowi wojny (...). Z uwagi jednak na dobro ojczyzny i konieczność zapewnienia jej pokoju, nie przyszło z tego powodu do zerwania stosunków, lecz znaleziono właściwy sposób przywrócenia zgody. Albowiem dzięki Odzie powiększył się zastęp wyznawców Chrystusa, powróciło do ojczyzny wielu jeńców, zdjęto skutym okowy, otwarto wrota więzień przestępcom.

Thietmar nie wspomina wprawdzie ani słowem o rzekomej wojnie, jednak informacje o przywróceniu zgody, działaniu dla dobra ojczyzny i wypuszczeniu jeńców wskazują, że rzeczywiście do niej doszło.

Ślub z Odą wpłynął wydatnie na pozycję i prestiż Mieszka, który wszedł poprzez zawarty związek do świata saskiej arystokracji. Skoligał się z margrabią Teodorykiem, a tym samym zyskał sprzymierzeńca w jednym z najbardziej wpływowych polityków rzeszy. Dodatkowo

dzięki dalekiemu pokrewieństwu margrabiego z cesarzem wszedł do grupy związanej z domem panującym.

Koligacje polsko-szwedzkie i wojna z Danią

Prawdopodobnie na początku lat 80. X w. Mieszko zawarł skierowany przeciw Duńczykom sojusz ze Szwecją. Został on przypieczętowany małżeństwem córki Mieszka **Świętosławy** z królem Szwecji **Erykiem**. Skutki układu podaje wprawdzie nie w pełni wiarygodna, ale za to pochodząca bezpośrednio z duńskiej tradycji dworskiej relacja **Adama z Bremy**. W tekście tym, zapewne w efekcie pomyłki na miejscu Mieszka podano imię jego syna:

Król Szwedów, Eryk, zawarł sojusz z przepotężnym królem Polan, Bolesławem. Bolesław dał Erykowi córkę lub siostrę. Dzięki temu sojuszowi Duńczycy do cna zostali pobici przez Słowian i Szwedów.

Mieszko zdecydował się na układ ze Szwedami prawdopodobnie celem obrony swoich wpływów na Pomorzu przed królem duńskim **Haraldem Sinozębym** i jego synem **Swenem Widłobrodym**. Być może władcy ci działali w sojuszu z Wolinianami. Duńczyków pokonano około 991 r., a ich władcę wygnano. Układ dynastyczny wpłynął prawdopodobnie na wyposażenie i skład osobowy drużyny książęcej Mieszka I. Być może wtedy właśnie do oddziałów księcia zrekrutowano **Waregów**, na których obecność wskazują wykopaliska archeologiczne w okolicach Poznania.

Udział w wojnie domowej Rzeszy

W 982 roku Otton II poniósł klęskę w bitwie z **Saracenami** w **Italii**. W związku z tym osłabieniem władzy cesarskiej w 983 roku wybuchło wielkie powstanie na **Połabiu**. Niemiecka władza na tym obszarze przestała istnieć, a Słowianie połabscy zaczęli zagrażać Rzeszy. Doszła do tego śmierć Ottona II w tymże roku. Ostatecznie Słowianie połabscy (**Wieleci** i **Obodrzyce**) wyzwolili się na dwa stulecia spod panowania niemieckiego.

Cesarz zostawił po sobie małoletniego następcę, **Otona III**, o opiekę nad którym wystąpił Henryk Kłótnik. Sytuacja z 973 roku powtórzyła się: Mieszko i książę czeski stanęli po stronie Kłótnika. Fakt ten poświadcza kronika Thietmara:

Przybyli tam [**czyli na zjazd w Kwedlinburgu**] także, wśród wielu innych książąt: Mieszko, Mściwoj i Bolesław i przyrzekli mu pod przysięgą poparcie jako królowi i władcy.

W 984 Czesi zajęli Miśnię, natomiast Henryk Kłótnik w tym samym roku zrezygnował z korony królewskiej.

Dalszy przebieg walk i rola, jaką odgrywał w nich Mieszko są niejasne ze względu na skąpe i wzajemnie sprzeczne materiały źródłowe. Prawdopodobnie w 985 książę odstąpił swojego dotychczasowego sojusznika i przeszedł na stronę Ottona III. Przypuszcza się, że skłoniło go do tego zagrażające polskim interesom powstanie na Połabiu. Był to wspólny problem polsko-niemiecki, pozostający zarazem poza strefą zainteresowań czeskich. Według **Roczników hildesheimskich** już w 985 Mieszko przybył na pomoc wojskom saskim walczącym ze Słowianami, czyli przypuszczalnie Połabianami.

Rok później w Kwedlinburgu książę Polan miał spotkać się osobiście z cesarzem, o czym wspomina zapiska **Roczniki hersfeldzkiej/Roczników hersfeldzkich**:

Otton król-chłopiec pustoszył Czechy, ale Mieszka z darami przybywającego przyjął.

Inne roczniki i kronika Thietmara jaśniej stwierdzają, że darem ofiarowanym przez Mieszka był wielbłąd. Po spotkaniu doszło do ściśnienia związków polsko-niemieckich, a sam Mieszko dołączył do wyprawy Ottona na ziemię Słowian, którą **razem ciągnąc spustoszyli całą (...) ogniem i wielkim wyludnieniem**. Nie jest jasne o terytorium których Słowian mowa. Możliwe, że chodziło o kolejną wyprawę przeciw Połabianom. Liczne przesłanki pozwalają także twierdzić, że była to wyprawa przeciw Czechom – pierwsza w której wziął udział Mieszko. Możliwe, że wtedy właśnie książę Polan poszerzył swoje państwo o Małopolskę.

Wątpliwości co do realności wyprawy wynikają przede wszystkim z treści kroniki Thietmara, podającej mało realistyczną w ówczesnej sytuacji politycznej informację o zawarciu przez cesarza ugody z księciem czeskim, Bolesławem. Przekaz ten nie znajduje potwierdzenia w żadnych innych zachowanych źródłach z epoki.

Innym zapisem o nierozstrzygniętym znaczeniu jest informacja, jakoby Mieszko **podporządkował się królowi**. Większość historyków jest zdania, że chodziło jedynie o uznanie władzy królewskiej Ottona. Niektórzy sugerują, że mogło chodzić o realną zależność lenną.

Spisany w latach 983–993 przez **Gerharda z Augsburga** „Żywot św. Udalryka” (**Vita Sancti Uodalrici**) zawiera legendę, według której Mieszko został raniony zatrutą strzałą i uniknął śmierci jedynie dzięki pomocy biskupa **augsburskiego Udalryka** (Ulryka).

Wojna z Czechami w roku 990. Przejęcie Śląska i Małopolski

Po spotkaniu w Kwedlinburgu w 986 roku Mieszko przeszedł ostatecznie do obozu małoletniego króla niemieckiego Ottona III i jego matki, cesarzowej **Teofano**, ówczesnej regentki. Mieszko towarzyszył królowi niemieckiemu w dwóch wyprawach wojennych przeciwko Wieletom i Czechom. Przyjazne stosunki między państwem Polan i Czechami uległy ostatecznemu rozkładowi. Rozejm sasko-czeski nie powstrzymał wojny polsko-czeskiej. W efekcie konfliktu państwo Polan podbiło Śląsk w 990 roku. Zajęcie Śląska mogło też mieć miejsce około roku 985, ponieważ na ten rok datuje się powstanie grodów piastowskich we Wrocławiu, Głogowie i Opolu, a także w tym roku został zerwany sojusz polsko-czeski.

Nierozstrzygnięta pozostaje kwestia Małopolski. Możliwe, że Mieszko zdobył ją przed 990, na co wskazuje niejednoznaczny zapis kroniki Thietmara mówiący o kraju zabranym Bolesławowi II przez księcia Polan. W świetle tej teorii podbój Małopolski mógł być powodem, czy też raczej pierwszym etapem wojny. Wielu historyków sugeruje, że władztwo czeskie nad Małopolską było jedynie nominalne i mogło się ograniczać do pośredniej kontroli nad Krakowem i być może innymi ważnymi grodami. Teoria ta opiera się m.in. na braku odkryć archeologicznych wskazujących na szerszą akcję rozbudowy umocnień lub innych inwestycji państwowych w okresie przedpiastowskim. Taką sytuacją tłumaczyłaby łatwość zajęcia Małopolski przez Mieszka. Punktami wypadowymi do ataku na nią były prawdopodobnie ziemia sandomierska i zespół grodowy w okolicy **Kalisza**.

Małopolska miała po jej przejęciu zostać dzielnicą najstarszego syna Mieszka, Bolesława Chrobrego, na co ponownie pośrednio wskazuje

kronika Thietmara.

Część historyków w oparciu o kronikę [Kosmasa](#) przyjmuje, że do podboju ziem dawnego państwa Wiślan doszło dopiero po śmierci Mieszka, konkretnie w roku 999. Istnieje też teoria, zgodnie z którą w opisywanym okresie w Małopolsce władzę sprawował z czeskiego nadania syn Mieszka, Bolesław Chrobry.

Dagome iudex

Pod koniec swojego życia (991/992) Mieszko wraz z żoną i synami z drugiego małżeństwa wydał dokument **Dagome iudex**, w którym oddawał swe państwo pod opiekę papieża i opisał jego granice. Dokument ten zachował się jedynie w [regeście](#), co utrudnia jego analizę i interpretację. Istnieją dwie główne hipotezy na temat powodów wydania **Dagome iudex**:

- według pierwszej z teorii dokument miał być początkiem starań o przekształcenie biskupstwa misyjnego we właściwą organizację kościelną obejmującą swoim zasięgiem całość terytorium państwa Mieszka I. Zgodnie z takim rozumieniem zapoczątkował on także opłacanie przez Polskę świętopietrza,
- druga teoria zakłada, że dokument miał zabezpieczyć interesy Ody i jej dzieci po śmierci Mieszka I. Wskazuje na to pominięcie w nim Bolesława Chrobrego, który w przeciwieństwie do synów Ody nie został wymieniony wśród wystawców **Dagome iudex**. Wydaje się to jednak mało prawdopodobne ze względu na pominięcie w dokumencie również innego z synów Mieszka (z małżeństwa z Odą), [Świętopełka](#).

Dzięki **Dagome iudex** można w przybliżeniu ustalić granice państwa polskiego u schyłku panowania Mieszka. Miały one biec od „długiego morza” (**Bałyku**), wzdłuż granic **Prus**, **Rusi**, **Krakowa** (czyli Małopolski), **Moraw** i **Milska**, aż do **Odry** i wzdłuż niej do państwa/miasta **gnieźnieńskiego** (**Schinesghe**). Określone przez dokument granice wcale nie musiały wykluczać przynależności Śląska do państwa Mieszka. Tekst wyraźnie stwierdza, że od Moraw granice biegły do Milska, nie jest natomiast powiedziane w jaki sposób były ustalone. Mogły one biec zarówno brzegiem Odry, jak i na linii **Sudetów**. Niejasne są także ostatnie słowa rejestru, z których wynika, że granice państwa Schinesghe wraz z przyległościami kończyły się w państwie Schinesghe. To nielogiczne zdanie interpretuje się zazwyczaj tłumacząc „civitas Schinesghe” jako całą ziemię gnieźnieńską (Wielkopolskę), natomiast wspomniane „przyległości” jako Pomorze Wschodnie, Mazowsze, ziemię sieradzka i łęczycką, Śląsk i być może część Łużyc. W dokumencie dziwi fakt, że granice przypuszczalnej „ziemi gnieźnieńskiej” nie są dokładnie określone, podczas gdy dość wyraźnie opisano jej „przyległości”.

Ostatnie lata panowania

W ostatnich latach panowania Mieszko pozostał wierny sojuszowi z cesarstwem. W 991 przybył na zjazd w Kwedlinburgu, gdzie wymienił zwyczajowe dary z Ottonem III i cesarzową Teofano. W tym samym roku wziął udział we wspólnej z Ottonem wyprawie na **Brennę**.

Śmierć i podział państwa

Mieszko zmarł 25 maja 992. Źródła nie dają powodu, by sądzić, że zgon nastąpił z innych przyczyn niż naturalne. Według słów biskupa Thietmara umarł „**sędziwy wiekiem i gorącą zmożony**”.

Prawdopodobnie został pochowany w [katedrze poznańskiej](#). W rzeczywistości prochów pierwszego historycznego władcy Polski nigdy nie znaleziono i nie wiadomo do końca, gdzie naprawdę spoczął. W latach 1836–1837 postawiono grobowiec Mieszkowi i jego następcy w znajdującej się w katedrze poznańskiej [Złotej Kaplicy](#), w którym złożono szczątki znalezione w zniszczonej tumbie Bolesława Chrobrego z XIV w.

W roku 2010 [Przemysław Urbańczyk](#) wysunął hipotezę, że Mieszko I nie został pochowany w katedrze, a w małym kościele przy [palatium](#), razem z żoną Dobrawą, czyli w podziemiach dzisiejszego [kościółka Najświętszej Marii Panny](#). Odkryty w latach 50. XX wieku w katedrze grobowiec przypisano Mieszkowi I na podstawie kroniki Długosza i podobieństw do pochówków cesarzy niemieckich. Jedynym śladem jest płytka z [gabro](#), która zdaniem Urbańczyka nie jest okładziną grobu, a fragmentem [przenośnego ołtarzyka tablicowego](#), co wskazuje na pochówek osoby duchownej, a nie świeckiej. Według tej hipotezy w grobie uważanym za miejsce pochówku Mieszka I spoczywa biskup Jordan. W trakcie badań archeologicznych znaleziono w przypałacowej kaplicy pw. Najświętszej Marii Panny duży wkop, najprawdopodobniej pozostałość po grobie. Za tym miejscem pochówku wskazuje także fakt, że takie same wezwanie nosiły świątynie w [Akwizgranie](#), gdzie w 814 roku pochowano cesarza Karola Wielkiego, i w Pradze, gdzie pochowany został zmarły w roku 915 książę Spitygniew. Wątpliwości co do poprawnej identyfikacji struktur w katedrze wysuwał już wcześniej

m.in. Antoni Gąsiorowski.

Według relacji Thietmara Mieszko podzielił swoje państwo pomiędzy kilku książąt. Byli to prawdopodobnie jego synowie: [Bolesław I Chrobry](#), [Mieszko](#) i [Lambert](#).

1.5 Mieszko I jako człowiek i władca

Mieszko był zręcznym politykiem. Rozumiał swoją niższą względem władców zachodnich pozycję i potrafił odnosić się do nich z daleko idącym szacunkiem. Przykładem jest wspomniana już relacja Widukinda o stosunku do Hodona, jak również zapis Thietmara porównujący Mieszka i jego syna. Kronikarz napisał o Bolesławie Chrobrym, że

zapominając o tym, jak postępował jego rodzic, ośmielał się wciągnąć pomału w poddaństwo wyżej od niego stojących.

Mieszko zapewne był świadomy, że monarchowie chrześcijańscy pomimo przyjęcia chrztu mają go nadal za gorszego od siebie. Samo przyjęcie religii chrześcijańskiej wskazuje na umiejętność wprowadzania radykalnych, dalekowzrocznych reform, a zarazem zdolność do przekonania społeczeństwa do ich przyjęcia, czyli wysoką charyzmę osoby księcia.

Mieszka cechowała także duża elastyczność dyplomatyczna i polityczna, która pozwoliła mu na lawirowanie pomiędzy cesarzem niemieckim i opozycją Henryka Kłótnika. Porzucenie sojuszu z Czechami i wejście w układ z Sasami wskazuje na to, że książę stawiał na pierwszym miejscu interes państwa, nie zaś osobiste opinie (nie szukał

zemsty za wcześniejszy najazd Hodona). O umiejętnościach dyplomatycznych władcy świadczą liczne, często egzotyczne układy – np. ze Szwecją, czy **Węgrami** (małżeństwo Bolesława Chrobrego).

Mieszko musiał być także doskonałym dowódcą wojskowym, na co wskazują sukcesy wojenne – zarówno w ofensywie, jak i defensywie. Przykład bitwy pod Cedynią pozwala przypuszczać, że księciu Polan nie była obca zdolność wykorzystywania podstępów. Zapewne Mieszko posiadał także wysokie umiejętności organizacyjne pozwalające na sformowanie licznej drużyny, rozbudowę grodów oraz rozwój systemu danin i posług.

1.6 Imiona Mieszka

Najstarszy zapis historyczny dotyczący imienia i dziedziny Mieszka pochodzi z lat 965 i 966. Jej autorem był podróżnik żydowski z hiszpańskiej **Tortosy Ibrahim ibn Jakub**, uczestniczący w poselstwie **kalifa Kordoby do Ottona Wielkiego**. Żydowski dyplomata, który odwiedził **Pragę** rządzoną w tym czasie przez **króla Faraga, władcy Bohemii i Krakowa** nazywa Mieszka (**Msk**) **królem północy**. Imię **Mieszko** zostało w X wieku wymienione w pięciu niezależnych źródłach (**Widukind, Żywot św. Udalryka z Augsburga, dwie noty nekrologiczne i Dagome iudex**), a początku XI wieku także u **Thietmara, Brunona z Kwerfurtu i w Pasji św. Wojciecha**. Wspomniany powyżej dokument **Dagome iudex** jest podstawą do dyskusji na temat imienia. Nie jest znane chrześcijańskie imię władcy nadane podczas chrztu, ani też miejsce gdzie chrzest miał się dokonać (**Lednica, Praga czy też Ratyzbona**). Istnieje hipoteza, zgodnie z którą Mieszko miał nazwać się chrześcijańskim **Dagobertem**, które to imię zostało w **Dagome iudex**

bądź zniekształcone przy kopiowaniu, bądź też połączone z imieniem Mieszko (Dagome = *Dagobert+Mesco*), ponieważ dwuczłonowe imiona w tym czasie nie były rzadkością.

Istnieją także wątpliwości związane z imieniem „*Mieszko*”. W źródłach zapisywane było ono w różnych formach np. **Miesz**, **Mieszka**, **Misika**, **Mieszek**, **Mysko**. Do czasów współczesnych przetrwała forma **Mieszko** zbliżona do stosowanej przez Galla Anonima i autorów najstarszych polskich roczników zlatynizowanej formy **Mesco**.

Gerhard z Augsburga w hagiografii **Vita sancti Uodalrici** („Żywot św. **Udalryka**”), ok. 983-993, pisze o Mieszku jako **dux Wandalorum, Misico nomine** („książę **Wandalów**, imieniem Mieszko”).

Imię Mieszka już od średniowiecza starano się zinterpretować poprzez tzw. **etymologię ludową**. Według **Wincentego Kadłubka**

nazwany (...) został „Mieszka” to jest „zmieszanie”,
ponieważ rodzice skłopotali się, gdy urodził się ślepy.

Autor późniejszej **Kroniki wielkopolskiej** zaproponował zbliżone tłumaczenie:

Polacy widząc to, nadto zaniepokojeni, że król Ziemomysł w przeciągu siedmiu lat nie spłodził innego syna, mówili: „Oto znowu zamieszka w królestwie!” Mieszka bowiem, czyli zamęt, nazywa się od rozruchu.

Wątek ten rozwinął jeszcze Jan Długosz pisząc o postrzyżynach młodego księcia:

Kiedy nadszedł dzień naznaczony i szukano odpowiedniego imienia, aby je nadać chłopcu, spodobało się

ojcu i dostojnikom nazwać go Mieszkciem, co w języku polskim znaczy „zamieszanie” albo „poruszenie”, dlatego że z powodu ślepoty swej od urodzenia był przyczyną zamieszania.

Imię Mieszka próbowano interpretować także na inne sposoby, szukając kryjącego się za nim znaczenia. Możliwe, że oznaczało ono **niedźwiedzia (miś/misko)** lub ślepca (na podstawie formy „Mieźka”; staropolski czasownik „mżec” oznaczał „mieć oczy zamknięte”).

Imię księcia niekiedy uznaje się za zdrobnienie, ponieważ wielu władców Polski nosiło **imiona dwuczłonowe** (np. **Siemowit, Siemomysł, Kazimierz**). Już Jan Długosz wprowadził wywodzącą się od miecza formę „**Mieczysław**”. Późniejsze teorie uwzględniają takie imiona jak **Mścisław, Miesław** czy **Miecisław**.

W okresie międzywojennym w historiografii niemieckiej pojawiła się hipoteza, jakoby Mieszko nosił imię **Dagone** wywodzące się od skandynawskiego **Dagr**. Tym samym miał on być wikingiem, który przejął władzę w państwie Polan. Hipoteza ta nawiązuje do faktu utworzenia kilku państw we wczesnośredniowiecznej Europie, w tym **Rusi Kijowskiej**, przez **Normanów (Waregów)**, jak też teorii normandzkiej **Karola Szajnochy** z 1858 roku. Nie miała ona jednak wystarczających podstaw i **rychło upadła śmiercią naturalną razem z ustrojem, który ją wyhodował**. Do tezy tej powrócił archeolog **Zdzisław Skrok**.

Część polskich historyków także obecnie twierdzi, że Mieszko I był Waregiem, a państwo polskie powstało w wyniku najazdu Normanów z północy. Zdaniem niektórych autorów nie ma wątpliwości, że Normanowie duńscy, szwedzcy i rusczy, w znacznym stopniu przyczynili się do powstania państwa Siemomysła, Mieszka i Bolesława Chrobrego, bez względu na pochodzenie Piastów, a mają o tym świadczyć zarówno

zapiski historyczne, jak i odkrycia archeologiczne w Polsce w XX/XXI wieku.

Pojawiają się również teorie jakoby Mieszko I był Waregiem, księciem **Wandalów** i/lub królem **Wanedów** – **Dagome, Król Wendów** (staronordyjski **Vindakonungr**).

1.7 Organizacja państwa polskiego za Mieszka I

Organizacja państwa Mieszka opierała się na jednej z najstarszych plemiennych jednostek terytorialnych **Słowian** na terenie Polski – tzw. „opolach”. Były one tworzone jeszcze w czasach przedpaństwowych, od połowy I tysiąclecia n.e. Termin ten określał nazwę lokalnego terytorium na którym mieszkała wspólnota sąsiedzka wspólnie broniąca się przed wrogiem. „O-pole” oznaczało społeczność sąsiedzko-lokalną zamieszkującą wokół pasa pól uprawnych i pastwisk stanowiących podstawę ich bytu. Organizacja opolna przetrwała do późnego średniowiecza. Większe Opola stały się **kasztelaniami**, a mniejsze ich podokręgami stanowiąc najniższą jednostką administracyjno-podatkową w Polsce średniowiecznej.

Podstawowym narzędziem władzy Mieszka I była **drużyna książęca** stanowiąca główną siłę militarną. Dzięki systemowi **danin** i **posług**, oraz pieniądzom z handlu niewolnikami słowiańskimi, księciu udało się stworzyć oddział złożony z około 3 tysięcy wojów. Pewne jest, że byli wśród nich **Waregowie**, na co wskazują wykopaliska archeologiczne, m.in. w Ostrowie Lednickim pod Poznaniem, Grzybowie, Gieczu, Kałdusie koło Chełmna, czy Lutomierniku pod Łodzią. Wojownicy skandynawscy w drużynie pierwszych Piastów w X wieku, **jako doświadczeni w rzemiośle wojennym i doskonale wyekwipo-**

wani wchodzili oni najprawdopodobniej w skład elitarnych, konnych oddziałów drużynniczych, stanowiąc jednocześnie, jako element obcy, podporę w organizowaniu państwa. Drużyna pozwalała atakować i podporządkowywać władzy Polan sąsiednie słabsze plemiona. Bardzo duże, jeśli nie kluczowe znaczenie w budowaniu organizmu państwowego odgrywał strach przed siłą militarną najeźdźców. Pierwsi Piastowie podbijając nowe tereny palili **grody** i stawiali na ich miejscu nowe, im podporządkowane ośrodki. Badania archeologiczne pokazują, że praktykę tę zarzucono dopiero u schyłku panowania Mieszka, kiedy posiadał on już ugruntowaną pozycję.

Najliczniejszą grupą społeczną w państwie Mieszka I byli wolni **chłopi** (kmiecie), uprawiający własną ziemię. To na nich spadał obowiązek utrzymywania państwa (tzw. **poradlnie**). Część swoich plonów musieli oddawać państwu jako daninę w trakcie objazdu księcia po kraju, z czego wywodzi się **prawo stacji**. Charakterystycznym elementem państwa Mieszka, było istnienie tzw. wsi służebnych, czyli osad specjalizujących się w produkcji określonych produktów.

Przez Polskę przechodziło wiele szlaków handlowych, dzięki czemu rozwinął się handel. Wywożono z kraju **bursztyn**, futra, sól (wydobytą na **Kujawach** i w okolicach **Kołobrzegu**), sprowadzano natomiast sukno, wyroby rzemieślnicze, narzędzia i ozdoby.

1.8 Żony i potomstwo

Według relacji Anonima zwanego Gallem przed ślubem z Dobrawą Mieszko miał 7 żon, które musiał odprawić ostatecznie po przyjęciu chrztu. Nie wiadomo, ile miał dzieci z tych związków.

Jeszcze przed chrztem Mieszko zawarł małżeństwo z Dobrawą.

Miał z nią syna **Bolesława I Chrobrego** i córkę **Świętosławę**, przyszłą żonę **Swena Widłobrodego** i matkę **Kanuta Wielkiego**. Pojawiła się hipoteza, że miał jeszcze jedną córkę wydaną za księcia pomorskiego (byłaby to córka którejś z pogańskich żon lub Dobrawy).

Ze swoją drugą żoną, **Odą Dytrykówną**, córką **Dytryka** (Teodoryka), margrabiego **Marchii Północnej** miał trzech synów: **Mieszka**, **Świętopelka** i **Lamberta**. Władzę w kraju ostatecznie przejął najstarszy syn Bolesław, natomiast jego przyrodni bracia i **macocha** zostali wygnani.

1.9 Fundacje

- [katedra w Poznaniu](#)
- [katedra w Gnieźnie](#)

Rozdział 2

Bolesław I Chrobry

Bolesław I Chrobry (Wielki) (ur. 967, zm. 17 czerwca 1025) – pierwszy koronowany **król Polski** (od 1025 roku) z dynastii **Piastów**, w latach 1003-1004 także **książę Czech** jako *Bolesław IV*, książę Polski od 992 roku.

Był synem **Mieszka I**, księcia Polski i **Dobrawy**, czeskiej księżniczki. Objął rządy w 992 roku, wypędzając krótko potem swoją macochę **Odę** i przyrodnych braci.

Popierał akcje misyjne **Wojciecha Sławnikowica**, biskupa praskiego i **Brunona z Kwerfurtu**. Męczeńską śmierć tego pierwszego (997) i jego rychłą **kanonizację** wykorzystał niejako do celów politycznych, doprowadzając na tzw. **zjeździe gnieźnieńskim** do utworzenia polskiej metropolii kościelnej w **Gnieźnie** oraz **biskupstw** w **Krakowie**, **Wrocławiu** i **Kołobrzegu** i tym samym potwierdzenia pełnej samodzielności Polski przez **cesarza Ottona III**. Po śmierci Ottona III (1002) Bolesław

znalazł się w konflikcie z jego następcą **Henrykiem II Świętym**, prowadząc z nim długotrwałe wojny (1002-1018), zakończone **pokojem w Budziszynie** i zajęciem **Milska** i **Łużyc**.

W 1018 roku zdobył **Kijów**, osadzając na ruskim tronie swojego zięcia **Światopełka I**. W 1018 lub rok później przyłączył ponownie do państwa polskiego utracone w 981 roku **Grody Czerwieńskie**. Tuż przed śmiercią (1025), koronował się na pierwszego **króla** Polski.

2.1 Życie przed objęciem władzy

W 973 roku zdecydowano o wysłaniu Bolesława do Niemiec jako osoby gwarantującej postanowienia **zjazdu w Kwedlinburgu** (czy tak się w istocie stało jest kwestią dyskusyjną). Pojawiła się mało popularna hipoteza, że lata 80. X wieku spędził na dworze swojego wuja, księcia czeskiego **Bolesława II Pobożnego**.

W 984 jego ojciec **Mieszko I** zaaranżował małżeństwo Bolesława z córką margrabiego Miśni **Rygdaga**. Prawdopodobnie po zawarciu małżeństwa Bolesław objął władzę nad **Małopolską**. Rok później odprawił on swoją żonę (po śmierci jej ojca), lecz zachował władzę w Małopolsce, a następnie, prawdopodobnie z inspiracji księcia czeskiego **Bolesława II**, ponownie się ożenił. W literaturze pojawiła się także teoria, że Bolesław mógł panować wówczas w Małopolsce z czeskiego nadania i przyjmując to założenie dopiero po śmierci księcia czeskiego (999) włączył ją do państwa polskiego. Przy założeniu jednak, że Małopolska została zajęta już za **Mieszka I** do roku 990, Bolesław rządził w niej z nadania swojego ojca, a jego terytorium nie zostało włączone bezpośrednio do Polski. Uważa się, że ojciec nie uwzględnił go w dokumencie **Dagome iudex** (nie występuje w zachowanym **regeście**).

Może to oznaczać [wydziedziczenie](#) kosztem przyrodnych braci z drugiego małżeństwa, młodego Mieszka i Lamberta, jednak w ówczesnej rzeczywistości takie posunięcie względem pierworodnego syna nie wydaje się prawdopodobne. Można więc wnioskować, że **Dagome Iudex** objął najlepiej ukształtowany rdzeń państwa Mieszka I (tzw. państwo gnieźnieńskie, czyli rdzenne ziemie [Polan](#) i najpełniej zintegrowane z nimi tereny) i przeznaczył go do podziału bądź współzrądzów synów Ody, a za dziedzictwo Bolesława uznał wydzieloną Małopolskę.

2.2 Lata panowania

Po śmierci Mieszka I (25 maja 992), Bolesław w nieznanych okolicznościach szybko przejął władzę nad całym krajem, a następnie wygnał macochę i swoich przyrodnych braci. Już w czerwcu był w pełni samodzielnym władcą (Niemcy poprosili go o posiłki wojskowe). To wskazuje, że Bolesław Chrobry był obecny przy umierającym ojcu i wówczas Mieszko wyraził zgodę na takie rozwiązanie.

Dążąc do ekspansji na tereny [Prusów](#), popierał misję [chrystianizacyjną](#), między innymi misję wygnanego biskupa Pragi [Wojciecha](#) z rodu [Sławnikowiców](#), która miała miejsce w 997 roku. Gdy Wojciech został zabity, Chrobry wykupił jego zwłoki za równą wadze jego ciała ilość złota i złożył je w kościele w [Gnieźnie](#). Kanonizacja Wojciecha w 999 roku miała ogromne znaczenie prestiżowe dla polskiego Kościoła oraz dla Bolesława, który wkrótce wykorzystał je politycznie doprowadzając do powstania archidiecezji w Gnieźnie, która była niezależna od metropolii niemieckich (w przeciwieństwie do [Pragi](#), która podlegała [Moguncji](#)).

Zjazd gnieźnieński

W pielgrzymce do grobu świętego Wojciecha i w celu pozyskania Chrobrego do swych idei **uniwersalistycznego cesarstwa** przybył do Gniezna w roku 1000 **cesarz Otton III**. Podczas **zjazdu gnieźnieńskiego** utworzono niezależną polską organizację kościelną z metropolią w Gnieźnie i biskupstwami w **Krakowie**, **Kołobrzegu** i **Wrocławiu**. Arcybiskupem gnieźnieńskim został brat św. Wojciecha, **Radzim-Gaudenty**. Biskup poznański **Unger** został dożywotnio wyłączony spod zwierzchności Gniezna – biskupstwo misyjne w Poznaniu powstało bowiem już w 968 roku. Najważniejszym aktem dokonanym podczas zjazdu gnieźnieńskiego była jednak symboliczna koronacja Bolesława Chrobrego na króla, dokonana poprzez nałożenie na jego skronie diademu cesarskiego. Nie została ona nigdy jednoznacznie potwierdzona, jednak dowodem mogą być monety datowane na najpóźniej 1020 rok z wizerunkiem Bolesława i napisem **rex** (**łac. król**). W ten sposób Chrobry otrzymał prerogatywy (uprawnienia) królewskie (m.in. prawo inwestytury biskupów). Niektórzy historycy uważają nawet, iż Otton uznał Bolesława Chrobrego za swojego **drugiego** następcę na tronie cesarskim (po **margrabim Miśni Ekkehardzie**). Wiązą oni z tym interwencję Bolesława w Niemczech w 1002. Według nich, po zamordowaniu margrabiego przez jego przeciwników, polski władca chciał się upomnieć o tron rzymsko-niemiecki. Obie te kwestie wciąż budzą gorące dyskusje. Oprócz tego Chrobry został również uznany przyjacielem **Świętego Cesarstwa Rzymskiego** i bratem cesarskim, co stanowiło najwyższą możliwą godność w ówczesnym ceremoniale. W trakcie owych uroczystości nastąpiła wymiana darów. Ponadto Polska uniezależniła się od Niemiec (została zwolniona z płacenia trybutu). Otton III podarował Chrobremu kopię **włóczni św. Maurycego** i relikwię gwoźdźcia z Krzyża

Pańskiego, a w zamian otrzymał ramię św. Wojciecha (zachowane do dziś) i 300 zbrojnych. Według francuskiego kronikarza [Ademara z Chabannes](#) (zm. 1034), Bolesław miał towarzyszyć Ottonowi III do [Akwizgranu](#) i tam otrzymać złoty tron [Karola Wielkiego](#), którego grób w tym czasie Otton III kazał odnaleźć i otworzyć.

Zajęcie Miśni, Milska, Łużyc i interwencja w Czechach

Dobre relacje z zachodnim sąsiadem załamały się po niespodziewanej śmierci młodego cesarza w 1002 roku. Bolesław wykorzystał wewnętrzne walki w Rzeszy i zajął ważny rejon przedpola Odry: [Miśnię](#), [Milsko](#) i [Łużyce](#). Kiedy władzę w Niemczech ostatecznie przejął [Henryk II](#), zaakceptował on zdobycze Chrobrego, przekazując mu je na zasadzie lenna. Jedynie Miśnię oddał we władanie sprzymierzonemu z księciem polskim margrabiemu [Guncelinowi](#). Relacje zostały unormowane, jednak zorganizowanie nieudanego zamachu na życie Bolesława przywróciło ryzyko konfliktu. Do wojny nie doszło, a książę Polski przystąpił do interwencji w Czechach, gdzie w roku 1003 zmarł książę [Władysław](#). Chrobry na tronie osadził wcześniej wygnanego [Bolesława III Rudego](#). Prawdopodobnie na prośby opozycji czeskiej w tym samym roku raz jeszcze wmieszał się w sprawy czeskie – oślepił Bolesława Rudego, a następnie sam objął tron w [Pradze](#) i ogłosił się księciem [Czech](#), nie chciał jednak złożyć hołdu królowi niemieckiemu, jak zwykle to byli czynić władcy czescy. Stało się to m.in. pretekstem do wojny Polski z cesarstwem.

Wojna polsko-niemiecka 1002-1018

W 1002 Chrobry sam rozpoczął wojnę, atakując Miśnię. Henryk odpowiedział wyprawą zbrojną w roku następnym. Pierwsza ofensywa nie odniosła skutku, ale już w 1004 władca Rzeszy zaatakował Czechy i obalił władzę Bolesława w tym państwie. Przy Polsce pozostały [Morawy](#) i [Słowacja](#). Następnie Henryk w 1005 zdobył Miłsko, a nawet dotarł ze swoimi wojskami aż pod Poznań. Wtedy też zawarto układ pokojowy, na mocy którego Bolesław prawdopodobnie zrzekł się Miłska i Łużyc. Henryk wkrótce wypowiedział rozejm, w efekcie czego Bolesław Chrobry w 1007 najechał ziemie arcybiskupstwa [magdeburgskiego](#). Następnie bez większych problemów odzyskał [Budziszyn](#). Kontrofensywa Henryka ruszyła dopiero w 1010, nie przyniosła jednak żadnych skutków poza lokalnymi zniszczeniami na Śląsku. W 1012 zawarto pokój na pięć lat. Wykorzystując wojnę polsko-niemiecką, zapewne w 1007 roku, od [Polski](#) uniezależniło się [Pomorze Zachodnie](#). Bolesław złamał jego postanowienia i na nowo rozgorzały walki, jednak mimo to w 1013 doszło do porozumienia w [Merseburgu](#) – Bolesław Chrobry uzyskał Miłsko i Łużyce w lenno, a w zamian zobowiązał się do posiłków wojskowych dla Henryka II, podczas wyprawy do Rzymu. W 1015 ponownie wybuchła wojna między cesarzem i Bolesławem Chrobrym. Polski władca odmówił wsparcia wyprawy Henryka do Italii, a także podjął próby spiskowania przeciw niemu z księciem czeskim. Doprowadziło to do cesarskiej interwencji w Polsce, która jednak zakończyła się niepowodzeniem. Henryk II, sprzymierzywszy się z księciem ruskim [Jarosławem Mądrym](#), zaatakował Bolesława raz jeszcze w 1017 – ponownie nie odnosząc sukcesu. Również Jarosław Mądry nic nie zawojował. W 1018 zawarto ostatecznie [pokój w Budziszynie](#). Zwycięzcą konfliktu okazał się Bolesław, który zachował

Milsko i Łużyce, już nie jako lenno ale swoją własność, oraz uzyskał także od cesarza pomoc zbrojną w wyprawie na [Kijów](#).

Wyprawa kijowska

W 1018 roku Bolesław Chrobry zorganizował wyprawę, aby przywrócić na tron kijowski swego zięcia [Świętopełka](#). Zakończyła się ona pełnym powodzeniem. Po zwycięskiej [bitwie pod Wołyniem](#) (22 lipca), zajął Kijów (14 sierpnia). W drodze powrotnej przyłączył utracone w 981 [Grody Czerwieńskie](#). Świętopełk jednak nie utrzymał się na tronie, zrzucił go [Jarosław Mądry](#). Świętopełk został wygnany z Rusi i poprosił o ponowną pomoc swojego teścia Bolesława Chrobrego, który mu już jej nie udzielił (dwukrotne zrzucenie Świętopełka z tronu świadczyło o jego nieudolności). Chrobry poparł Jarosława Mądrego jako godnego władcę i podpisał z nim pakt o nieagresji.

2.3 Koronacja

Trwa spór co do daty koronacji. Niektórzy historycy uważają, że Chrobry od 1000 roku starał się o papieską zgodę na koronację, potwierdzającą akt dokonany podczas zjazdu gnieźnieńskiego. Niezależne źródła proveniencji niemieckiej jednoznacznie potwierdzają, że Bolesław, korzystając z krótkiego bezkrólewia w [Niemczech](#) po śmierci Henryka II, kazał się koronować w 1025 roku (dokładna data ani miejsce nie jest znane). Inni uważają (Johannes Fried), iż w 1025 dokonano tylko odnowienia koronacji z roku 1000 (koronacje wielokrotne są spotykane w tym czasie). Bolesław Chrobry zmarł jednak jeszcze w tym samym roku, a rządy objął jego syn [Mieszko II Lambert](#).

[Wipo](#) tak ten fakt w swej [kronice](#) opisuje:

**Capitulum IX: De Bolizlao duce Sclavorum.
Eodem anno quem supra notavimus Bolizlaus
Sclavigena, dux Bolanorum, insignia regalia et regium
nomen in iniuriam regis Chuonradi sibi aptavit, cuius
temeritatem cito mors exinanivit**

**Rozdział IX: O Bolesławie Chrobrym, księciu Słowian
W tym samym roku, który to wymieniałem już wcze-
śniej [1025],
Słowianin Bolesław, księżę Polaków, zdobył z krzywdą
króla **Konrada**
insygnia królewskie i tytuł królewski, lecz jego zuchwał-
stwo
przyćmiła nagła śmierć.**

Stąd przyjmuje się, że Chrobry otrzymał zgodę na koronację od papieża **Jana XIX** (nieprzychylnie komentarze z terenu Niemiec, a brak komentarzy ze strony papieżstwa). **Stanisław Zakrzewski** wysunął koncepcję, iż na koronację nieformalnie zgodził się **Konrad II**, a papieżstwo dopiero zaakceptowało ten fakt, za czym przemawiać mogą zdaniem Jarosława Sochackiego i inne fakty:

- zgoda **Konrada** na zachowanie godności królewskiej przez **Mieszka II**;
- porozumienie z cesarstwem rządzących Rzymem hrabiów **Tuskulańskich** (1012-1046);
- współdziałanie cesarstwa i papieżstwa w rozdawnictwie koron;
- poselstwa Chrobrego do papieżstwa tylko w latach 1003-1014.

2.4 Miejsce pochówku

Miejscem spoczynku króla (według kronikarza [Jana Długosza](#), części historyków i archeologów i dawnej tradycji) została [katedra poznańska](#). W XIV wieku król [Kazimierz Wielki](#) ufundował w tej świątyni gotycki sarkofag do którego przeniesiono szczątki Bolesława Chrobrego. Sarkofag został częściowo zniszczony w 1772 podczas pożaru katedry, a doszczętnie kilka lat później (1790) na skutek zawalenia wieży południowej. Wówczas szczątki Bolesława Chrobrego przeniesiono do [kapitułarza](#), skąd 3 fragmenty kości króla zostały przez kapitułę poznańską ofiarowane [Tadeuszowi Czackiemu](#) (w 1801 roku, na jego prośbę). Polski [mąż stanu](#) i zamożny kolekcjoner Tadeusz Czacki jeden z fragmentów kości Chrobrego umieścił w swojej siedzibie rodowej (w mauzoleum) w [Porycku](#) na [Wołyniu](#), pozostałe dwie podarował księżnej [Izabeli Czartoryskiej](#) do nowo powołanego polskiego muzeum w [Puławach](#). W 1938 Instytut Prehistoryczny [Uniwersytetu Poznańskiego](#) pod kierunkiem prof. [Kostrzewskiego](#) prowadził badania poszukiwawcze grobu B. Chrobrego na terenie [Ostrowa Tumskiego w Poznaniu](#). Po wielu historycznych zawirowaniach miejscem pochówku króla Bolesława Chrobrego pozostała ostatecznie katedra poznańska, a dokładnie [Złota Kaplica](#) wewnątrz tej świątyni. Znamy treść [epitafium](#), które w części lub w całości znajdowało się na pierwotnym nagrobku króla; jest ono też jednym z pierwszych źródeł (datowane na okres tuż po śmierci Chrobrego, prawdopodobnie za rządów [Mieszka II](#)), podających przydomek Bolesława (późniejszy [Gall Anonim](#) zatytułuje rozdział 6 swojej [Kroniki polskiej](#) **Bolezlavus qui dicebatur Gloriosus seu Chabri**)

Epitaphium Chabri Boleslai

Hic iacet in tumba princeps generosaa columba
 Ch[r]abri^b tu es dictus sis in evum benedictus
 Perfido ^cpatre tu es^c, sed credula matre
 Fonte sacro lotus servus Domini puta totus
 Precidens comam septeno^d tempore, Romam
 Tu possedisti velut verus adleta^e Cristi
 Vicisti^f terras faciens bellas^g quoque guerras
 Inclite^h dux tibi laus, strenue Boleslaus
 Regni Sclavorum Gottorumⁱ sue^j Polonorum
 Cesar precellens a te ducalia pellens
 Plurima dona sibi que placuere tibi
 Hinc detulisti quia divicias habuisti
 Ob famamque bonam tibi contulit Otto coronam
 Propter luctamen ^ksIt tIbI ^lsaLVs^{-kl} Amen

Epitafium Bolesława Chrobrego

W tym grobie spoczywa wódz szlachetna gołębica
 Zwano ciebie Chrobrym, po wieki bądź błogosławionym
 Choć z ojca pohana, lecz matką twą chrześcijanka
 Krople świętej wody sprawiły, żeś sługą bożym
 Gdy cię postrzyżono, w Rzymie twe włosy złożono
 Odtąd pośród waśni tyś był Chrystusa zapaśnik
 Zwyciężałeś ziemie walk i wojen czyniąc wiele
 Imię twoje w sławie, więc chwała ci Bolesławie
 Tak królestwo Słowian, Jaćwingów, a także Polan
 Cesarz wyniósł wyżej, by księciem już nie był dłużej
 Za to tyś z wdzięczności hojnych mu darów nie skąpiąc
 I jakie sam chciałeś, z radością ofiarowałeś
 By przydać ci sławy Otto koroną obdarzył
 Za czyny wspaniałe obyś zbawiony był. Amen.

2.5 Rodzina

Żony

- *N.N.* (ur. ?, zm. 985), córka **Rygdaga**, margrabiego **Miśni** (982-985). Oddalona w 985 po śmierci **Rygdaga**,
- *N.N.* (ur. ?, zm. 997), księżniczka węgierska; być może córka **Gejzy**, księcia **Węgier** (ca. 970-997). Współcześnie badacze podejrzewają, że mogła być córka księcia siedmiogrodzkiego, siostrą Sarolty, żony Gejzy. Jej imię mogło brzmieć Karolda. Oddalona między 986 a 989,
- *Emnilda* (ur. w okr. 970–975, zm. w okr. 1016–1017) – córka **Dobromira**, księcia słowiańskiego,
- *Oda* (ur. w okr. 996–1002, zm. po 1018), córka **Ekkeharda I**, margrabiego **Miśni** (985-1002).

Nałożnice

- **Przedслава Włodzimierzówna** (zm. po 1018 r.) - córka wielkiego księcia kijowskiego Włodzimierza Wielkiego, uprowadzona do Polski po wyprawie Bolesława na Kijów. Urodziła Bolesławowi dwie córki, być może również syna. Jedna z córek prawdopodobnie została żoną **Mieclawa**, księcia Mazowsza.

Potomstwo

- *Bezprym* (ur. 986 lub 987, zm. 1032) – księżkę **Polski** (1031–1032),

- *N.N.*, córka (ur. zap. 988, zm. po 1013) – *ksieni* nieznanego klasztoru *benedyktynek*,
- *Regelinda* (ur. zap. 989, zm. 21 marca ok. 1032) – żona *Hermana I*, margrabiego *Miśni* (1009–1031),
- *Mieszko II Lambert* (ur. 990, zm. 10 lub 11 maja 1034) – król *Polski* (1025–1031), książę *Polski* (1032–1034),
- *N.N.*, córka (ur. zap. ok. 995, zm. po 14 sierpnia 1018) – żona *Świętopełka I*, księcia turowskiego i wielkiego księcia *kijowskiego* (1015 i 1017–1019),
- *Otto* (ur. zap. 1000, zm. 1033),
- *Matylda* (ur. po 1018, zm. po 1036) – narzeczoną (lub żoną) *Otona ze Schweinfurtu*, księcia *Szwabii* (1048–1057).

Genealogia

Część II

Dynastia Jagiellonów

Rozdział 3

Władysław II Jagiełło

Władysław II Jagiełło (lit. **Jogaila**, ur. ok. 1362 lub ok. 1352, zm. 1 czerwca 1434 w Gródku) – wielki książę litewski w latach 1377–1381 i 1382–1401, od 1386 mąż Jadwigi Andegaweńskiej i **iure uxoris** król Polski, najwyższy książę litewski 1401–1434. Syn Olgerda i jego drugiej żony Julianny, córki księcia twerskiego Aleksandra, wnuk Giedymina. Założyciel dynastii Jagiellonów.

Objął tron wielkoksiążęcy w Wilnie po śmierci ojca w 1377. Odsunął od władzy swojego stryja, współksięcia Kiejstuta. W 1385 zawarł z Polską unię w Krewie, zobowiązując się do przyjęcia chrztu i chryścianizacji Litwy oraz poślubienia królowej polskiej Jadwigi w zamian za tron polski, który objął rok później. W 1401 oddał władzę na Litwie swojemu stryjecznemu bratu, księciu Witoldowi, zachowując tytuł **najwyższego księcia** Litwy (**supremus dux Lituaniae**). Prowadził **wielką wojnę z zakonem krzyżackim** (1409–1411) i dowodził

zwycięskimi wojskami polsko-litewskimi w [bitwie pod Grunwaldem](#). Pokojami [toruńskim](#) i [melneńskim](#) uregulował stosunki Polski i Litwy z [Krzyżakami](#). Nie przyjął zaproponowanego mu przez [husytów](#) tronu [czeskiego](#). Za cenę licznych [przywilejów szlacheckich](#) wywalczył sukcesję tronu polskiego dla syna [Władysława](#).

3.1 Wczesne lata

Kwestia daty urodzenia Jagiełły pozostaje sporna. Jeszcze do 1990 roku uznawano, że urodził się on około roku 1352 i taka data funkcjonowała w obiegu naukowym. Wówczas byłby on drugim dzieckiem ze związku księcia litewskiego [Olgierda](#) i księżniczki twerskiej [Julianny](#). Po 1990 po próbie rewizji wieku Jagiełły zaistniała data około roku 1362 (zakres lat 1362–1363 lub 1358–1363), a tym samym opowiedziano się za byciem Jagiełły szóstym (w kolejności) lub ósmym dzieckiem pary wielkksiążęcej. Za pierwotnie ustaloną datą urodzin (około 1352) Jagiełły nadal opowiadają się niektórzy badacze. To właśnie Jagiello, jednemu z dwunastu synów, Olgierd chciał zapewnić następstwo po sobie.

Dziedziczone przez Jagiełłę państwo litewskie było zaludnione przez około 2 miliony mieszkańców i obejmowało obszar około 900 tys. km², z czego zaledwie 10

Państwo litewskie w chwili objęcia władzy przez Jagiełłę było administracyjnie zorganizowane na wzór ruskich księstw, z podziałem na okręgi grodowe zarządzane przez namiestników. [Patrymonialną](#) władzę dziedziczną sprawowali wielcy książęta z rodu [Giedyminowiczów](#); w chwili narodzin Jagiełły dwuwładzę sprawowali Olgierd i Kiejstut. Wśród Litwinów dominowały [wierzenia](#) pierwotne, powiązane z kul-

tem sił przyrody. Państwo litewskie prowadziło nieustanne wojny z księstwami ruskimi, Polską oraz [zakonem krzyżackim](#).

3.2 Przejęcie władzy na Litwie

Po śmierci Olgierda w maju 1377 roku Jagiełło został mianowany wielkim księciem litewskim. Znalazł się pod opieką Kiejstuta, który uznał jego zwierzchnictwo i wspomagał w sprawowaniu i utrzymywaniu władzy. Korzystając bowiem z zamieszania powstałego po śmierci Olgierda, w 1377 roku na Litwę (Bełz, Chełm, Horodło) najechała wyprawa polsko-węgierska pod przywództwem [Ludwika Andegawęńskiego](#) w odwecie za mający rok wcześniej najazd Kiejstuta i Lubarta. Litwę nękać zaczęło również państwo krzyżackie. Zimą 1377/1378 roku przeciwko Jagielle wystąpił jego starszy przyrodni brat [Andrzej Garbaty](#), który zbiegł do Moskwy i ściągnął najazd na Litwę wielkiego księcia [moskiewskiego Dymitra Dońskiego](#). Za to Jagiełło usunął Andrzeja z tronu [połockiego](#). W celu załagodzenia sytuacji Jagiełło zawarł rozejm najpierw z Węgrami, a później z Zakonem w 1379 roku.

Litewska wojna domowa

Jagiełło stopniowo odsuwał się od swego stryja, korzystając z doradztwa brata [Skirgiełły](#) i dążąc do prowadzenia niezależnej polityki. W maju 1380 roku zawarł z Zakonem tajny [traktat w Dawidyszkach](#) wymierzony w Kiejstuta, na mocy którego zobowiązał się nie wspierać Kiejstuta w przypadku najazdów krzyżackich na zarządzane przez tegoż posiadłości trockie. Dla przeciwwagi wobec coraz groźniejszej Moskwy zawarł również sojusz z chanem [Złotej Ordy Mamajem](#). Wspólna wyprawa przeciwko Dymitrowi Dońskiemu zakończyła się jednak klęską

Tatarów w [bitwie na Kulikowym Polu](#) (wojska Jagiełły nie wzięły udziału w bitwie). Na domiar złego Kiejstut, zaniepokojony zakulisowymi rozmowami Jagiełły z Zakonem, w październiku 1381 roku zajął [Wilno](#), obalił władzę Jagiełły i wziął go wraz z jego matką i braćmi do niewoli. Za cenę uzyskania wolności Jagiełło miał się zrzec praw do litewskiego tronu na rzecz Kiejstuta i jego syna [Witolda](#).

Gdy na początku 1382 roku Kiejstut wyruszył na wyprawę przeciwko Zakonowi i najechał Prusy, Jagiełło namówił mieszczan Wilna do buntu i zajęcia miasta. Prowadzili oni bowiem interesy z [Ryga](#), które mogły układać się tylko w trakcie pokoju z Zakonem. Jagiełło odzyskał władzę i kontrolę nad sytuacją w państwie. W lipcu zawarł pokój z Krzyżakami, a w sierpniu pod pozorem ugody pojmał Kiejstuta oraz Witolda. Stryj został uwięziony w wieży, gdzie wkrótce potem zmarł. Witoldowi udało się jednak zbiec z niewoli, po czym wyruszył on na ziemie Zakonu i poprosił marszałka [Konrada Wallenroda](#) o interwencję. Mimo groźby kolejnej wojny domowej sytuacja zaczęła obracać się na korzyść Jagiełły; zmarł Ludwik Andegaweński, którego zwierzchnictwo Litwini zarzucili, a Moskwa została rozgromiona przez sprzymierzonego chana [Tochtamysza](#). 1 listopada 1382 roku wielki książę litewski zawarł rozejm z Krzyżakami, ofiarowując im większą część spornej [Żmudzi](#), potrzebnej Zakonowi do połączenia swego terytorium z Inflantami.

Zakon jednak nadal wywierał presję na pogańską Litwę, toteż w 1383 roku Jagiełło doprowadził do układu z Dymitrem Dońskim. Zabezpieczwszy wschodnie połacie kraju, Jagiełło mógł skoncentrować się na sprawie krzyżackiej. W lipcu wybuchła wojna z Zakonem, przed którą jeszcze wielki książę dokonał zwrotu we wrogich dotąd relacjach z Polską, przyznając przywileje handlowe mieszczanom lubelskim. Wojna dla Witolda miała niekorzystny przebieg; siły krzyżackie dążące

do intronizacji Kiejstutowego syna na tronie litewskim zostały rozbite przez Jagiełłę. Witold zdecydował się więc stanąć po stronie Jagiełły i prowadzić wojnę z sojuszniczym dotąd Zakonem.

3.3 Jagiełło królem Polski

Nadal dostrzegając zagrożenie ze strony zakonu krzyżackiego, Jagiełło zaczął poszukiwać kolejnego sojusznika w walce z nim. Znalazł go w [Królestwie Polskim](#), na którego tronie w październiku 1384 roku zasiadła [Jadwiga Andegaweńska](#), córka Ludwika. Szlachta polska była zaniepokojona faktem jej zaręczenia z [Wilhelmem Habsburgiem](#), gdyż nie poszukiwano sojusznika w prokrzyżackim obozie habsburskim, a znaczniejsze korzyści dla [Korony](#) mogło przynieść małżeństwo Jadwigi z królem poganinem. Stosunki polsko-litewskie zaczęły się ocieplać. 14 sierpnia 1385 roku Jagiełło wystawił [akt krewski](#), w którym zobowiązał się do zawarcia [unii personalnej](#) między Koroną a Litwą, poślubienia Jadwigi i chrystianizacji Litwy. 15 lutego 1386 roku Jagiełło uroczyście przyjął chrzest oraz imię Władysław. Wybór imienia nie był przypadkowy. Św. Władysław był królem węgierskim z XI wieku, szczególnie czczonym na andegaweńskich Węgrzech, a także przez kujawskich Piastów i poprzedników Jagiełły na tronie polskim - Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego. Trzy dni później ożenił się z Jadwigą, a 4 marca został koronowany na króla Polski. Unia personalna dawała korzyści obu państwom; Polska miała ułatwioną ekspansję handlową na Wschód, Litwa zaś zyskała ochronę przed najazdem krzyżackim. W roku 1387 Władysław Jagiełło ufundował w [Wilnie katedrę pw. śś. Stanisława i Władysława](#).

Pierwsze problemy

Wyznaczonym nowemu królowi przez szlachtę polską priorytetem w polityce zagranicznej Polski było odzyskanie [Rusi Halickiej](#), odebranej Koronie przez Ludwika Andegaweńskiego. W 1387 roku Jadwiga zajęła owo terytorium, natomiast Władysław Jagiełło przyjął hołd od hołdopodara mołdawskiego [Piotra I](#). W tym samym roku, odparłszy dzięki Skirgielle najazd Światosława IV smoleńskiego, Władysław publicznie oznajmił bojarom decyzję o chrystianizacji Litwy; utworzone zostało biskupstwo w Wilnie, a bojarzy 22 lutego 1387 roku przyjęli chrzest. O wiele większy opór wobec nowej katolickiej wiary stawiał lud litewski, wobec którego Jagiełło postępował bezwzględnie; kazał burzyć świątynie pogańskie i niszczyć wizerunki bóstw. Jednocześnie posłusznym bojarom wielki książę nadał przywilej przyznający im pełne prawa i swobody, a ster rządów na Litwie przejął Skirgiełło.

Po odparciu kolejnych najazdów krzyżackich w latach 1388–1390, Jagiełło przejściowo rozszerzył swe wpływy na republiki: [nowogrodzką](#) oraz [pskowską](#). Jednak ponowny konflikt z Witoldem, który wybuchł w 1389 roku, spowodował wybuch kolejnej wojny domowej. Witold bowiem ponownie wsparł Krzyżaków, dążąc do zdobycia tronu litewskiego. Ostatecznie 4 sierpnia 1392 roku w Ostrowiu zawarta została ugoda, na mocy której Witold otrzymał dożywotni tytuł namiestnika państwa litewskiego, przy zachowaniu unii polsko-litewskiej.

W 1390 roku w [Pyzdrach](#) złożył mu [hołd lenny](#) książę [Warcisław VII](#).

Nadal przeciwko Koronie i Litwie knuły zaniepokojone zaistniałą sytuacją środowiska prokrzyżackie. Urażony z powodu utraty Rusi Halickiej [Zygmunt Luksemburczyk](#), ówczesny władca Węgier, zaofiarował Krzyżakom kupno [Nowej Marchii](#); jednocześnie książę opolski

Władysław zamierzał sprzedać Zakonowi należącą do niego [ziemię dobrzyńską](#). Jagiełło zdecydował się podjąć kroki mające na celu polityczną izolację księcia. Poparł króla niemieckiego [Wacława IV](#) w sporze z Zakonem dotyczącym arcybiskupstwa ryskiego, a w 1395 roku zawarł traktat sojuszniczy z książętami pomorskimi [Świętoborem I](#) i [Bogusławem VIII](#). Jadwiga z kolei zgłosiła roszczenia do tronu węgierskiego po śmierci żony Zygmunta, przez co był on zmuszony do koncentracji swych sił na granicy z Polską. Korzystając z nadarżającej się okazji, w 1396 roku Jagiełło zajął posiadłości Władysława Opolczyka w Kujawach. Tymczasem Jadwiga pertraktowała z Zakonem w sprawie zwrotu zastawionej przez księcia opolskiego ziemi dobrzyńskiej, jednak zjazd w 1398 roku w Toruniu zakończył się niepowodzeniem.

Tymczasem Witold konsekwentnie dążył do separacji związanej unią z Koroną Litwy. W październiku 1398 roku zawarł z Krzyżakami [pokój na wyspie Salin](#), oddając im we władanie Żmudź, sam zaś skoncentrował się na ekspansji na wschód. Został jednak pokonany przez wojska mongolskie w 1399 roku w [bitwie nad rzeką Worskłą](#). Skomplikowaną sytuację zarówno Korony, jak i Litwy pogłębiła śmierć Jadwigi 17 lipca 1399 roku.

Pozbawiony oparcia w Jadwidze Jagiełło prowadził odtąd samodzielny politykę. 26 lipca 1400 roku ufundował odnowiony uniwersytet w Krakowie, nazwany później na jego cześć [Uniwersytetem Jagiellońskim](#). Zimą 1400 roku doprowadził do spotkania z Witoldem, na mocy którego przyznał mu dożywotnio tytuł wielkiego księcia litewskiego; postanowienia te umocnił układ zawarty 11 marca 1401 roku w Radomiu. Po [unii wileńsko-radomskiej](#) Jagiełło podpisał w 1404 roku [pokój z Zakonem w Raciążu](#), przyznający Polsce prawo do wykupienia ziemi dobrzyńskiej.

Wielka wojna

Pokój w Raciążu stanowił chwilę wytchnienia dla Jagiełły i Witolda. Wkrótce po nim wybuchły jednak kolejne spory z Zakonem. Jagiełło domagał się praw do należącego do Zakonu **Drezdenka**, z kolei Witold dążył do odzyskania Żmudzi. Obaj władcy w 1408 roku ustalili, że wywołają powstanie na Żmudzi i sprowokują Zakon do wypowiedzenia wojny Polsce i Litwie. Wybuchła zatem rewolta na spornym terenie. Wiosną 1409 roku w odwecie siły Zakonu przejęły statki polskie ze zbożem dla Litwy. W odpowiedzi Witold wysłał swe wojska do Żmudzi, by wesprzeć powstańców. Poselstwu krzyżackiemu, które domagało się wyjaśnień w tej sprawie, Jagiełło udzielił wymijającej odpowiedzi. Sprowokowany Zakon ogłosił wypowiedzenie wojny, co stawiało Polskę i Litwę w pozycji prowadzących wojnę obronną (sprawiedliwą).

Zakon energicznie podszedł do wielkiej wojny. Jeszcze w 1409 roku zajęta została ziemia dobrzyńska. W celu pokonania Polski i Litwy Krzyżacy pod wodzą **Ulricha von Jungingena** zawarli sojusz z Zygmuntem Luksemburskim, na ich stronę przeszły również państwa pomorskie. Wsparcia mieli też udzielić **kawalerowie mieczowi**, ale z powodu ich obaw przed atakiem ze strony Nowogrodu i Pskowa, posiłki z Inflant nie dotarły. Działania wojenne ze strony polsko-litewskiej Jagiełło rozpoczął w pierwszej połowie 1410 roku; 30 czerwca przeprawił swoje siły przez Wisłę na zbudowanym moście pod **Czerwińskiem**. Siły polsko-litewskie oraz krzyżackie spotkały się 15 lipca 1410 roku pod **Grunwaldem**. W wyniku wielkiej bitwy siły krzyżackie zostały rozgromione; śmierć poniósł Ulrich von Jungingen.

Zwycięstwo jednak nie zostało wykorzystane. Polskie siły bezskutecznie oblegały stolicę Zakonu – **Malbork**, a w końcu były zmuszone do podpisania z nim **pokoju w Toruniu**. Malbork nie został zdobyty

głównie z powodu zachowania się Jagiełły, który opóźniał wymarsz armii pod krzyżacką stolicę. Jagiełło prawdopodobnie obawiał się, że upadek Malborka będzie oznaczać likwidację państwa zakonnego, co znacząco umocniłoby przewagę Polski nad Litwą, i zdecydował o wykorzystaniu Krzyżaków jako przeciwwagi wobec Polski.

29 sierpnia 1410 roku złożył Władysławowi Jagielle hołd lenny księżę **Bogusław VIII**.

Na mocy pokoju toruńskiego Litwa odzyskała wprawdzie Żmudź, ale tylko do końca życia Jagiełły i Witolda. Ziemia dobrzyńska powróciła do korony. Nie udało się odzyskać **Pomorza Gdańskiego**, kontrolowanego przez Zakon od 1309 roku; w zamian za to Krzyżacy wypłacili wysoką kontrybucję. Po raz pierwszy jednak Zakon przegrał wojnę z Polską, a jego siła militarna została złamana.

Polityka zagraniczna po wielkiej wojnie

Mimo podpisania pokoju między stroną polsko-litewską a Krzyżakami nadal trwał spór z Zakonem. Jagiełło próbował złamać sojusz Zygmunta Luksembczyka, wtedy już króla niemieckiego, z zakonem krzyżackim. Efektem tego było podpisanie 15 marca 1412 roku **traktatu w Lubowli**. Na jego mocy, za cenę podania w wątpliwość praw Korony do Rusi Halickiej i Podola, Jagiełło zyskał zgodę Zygmunta na uwzględnienie sporu z Krzyżakami w królewskim sądzie polubownym; pół roku później król niemiecki **zastawił** Polsce 13 miast spiskich w zamian za pożyczkę udzieloną przez Jagiełłę. Sąd polubowny, rozpatrujący spór polsko-krzyżacki do 1414 roku, nie wydał ostatecznie wyroku, co spowodowało wybuch krótkotrwałej **wojny w 1414 roku**, przerwanej na prośbę Zygmunta. W międzyczasie Jagiełło zdecydował się umocnić unię polsko-litewską. W 1413 roku zawarta została **unia w Horodle**.

Na jej mocy oba państwa prowadziły wspólną politykę zagraniczną, bojarstwo zrównano w prawach ze szlachtą polską, a administrację litewską zorganizowano na wzór polskiej.

Po niepowodzeniach sądu polubownego Jagiełło poszukiwał rozstrzygnięcia sporu z zakonem krzyżackim na **soborze w Konstancji**, na który wysłał polską delegację z arcybiskupem gnieźnieńskim **Mikołajem Trąbą** na czele. Poruszona została tam sprawa pogańskiej Żmudzi, której chrystianizacja faktycznie rozpoczęła się dopiero po jej odzyskaniu przez Litwę. W obronie pogan **Paweł Włodkowic** napisał traktat **O władzy cesarza i papieża w stosunku do wiernych**, w którym bronił praw innowierców do zakładania własnych państw i do obrony przez najazdami. Sporu polsko-krzyżackiego na soborze nie udało się rozstrzygnąć, ale paszkwil prokrzyżacki **Jana Falkenberga** skierowany przeciwko Polsce osłabił pozycję Zakonu na arenie międzynarodowej.

Jagiełło ponownie był zmuszony uciec się do sądu Zygmunta Luksemburskiego, który w styczniu 1420 roku we Wrocławiu wydał wyrok niekorzystny dla Polski i zatwierdził postanowienia pokoju w Toruniu. Król Polski podjął więc działania zmierzające do przełamania izolacji politycznej Polski na arenie międzynarodowej. W tym celu delegacja polska poprosiła papieża **Marcina V** o rozstrzygnięcie sporu polsko-krzyżackiego. Rokowania jednak nie pomogły i w 1422 roku znowu wybuchła wojna (tzw. **wojna golubska**), przerwana **pokojem nad jeziorem Melno**. Na jego mocy Polska otrzymała **Nieszawę**, **Murzynowo** i **Orłowo**, natomiast Litwa definitywnie zachowała **Żmudź**. Jagiełło zawarł też w 1422 roku sojusz z margrabią brandenburskim **Fryderykiem I Hohenzollernem**. Rozważał również propozycję objęcia tronu czeskiego ze strony walczących z Zygmuntem **husytów**, którą ostatecznie odrzucił. Wysłał jednak Witoldowego przedstawiciela **Zygmunta Korybutowicza** do Pragi, gdzie objął on tymczasową władzę.

Król niemiecki był zmuszony do ustępstw; podczas spotkania w [Kieżmarku](#) w 1423 roku zobowiązał się nie wspierać Zakonu, natomiast Jagiełło miał przestać udzielać wsparcia husytom. Współ z objęciem stanowiska biskupa krakowskiego przez proluksemburskiego [Zbigniewa Oleśnickiego](#) wpłynęło to na zwrot w stosunkach z Zygmuntem Luksemburskim.

Walka o utrzymanie dynastii

Pierwsze trzy żony władcy nie urodziły mu syna, którego urodziła mu dopiero czwarta żona Zofia Holszańska, gdy król miał już 73 lata. Gdy 31 października 1424 roku narodził się pierworodny syn Jagiełły, [Władysław](#), polityka króla została podporządkowana staraniom o zapewnienie synowi sukcesji. Władysław Jagiełło nie miał dziedzicznych praw do tronu Polski i zasiadał na tronie tylko dzięki prawom sukcesyjnym swojej poprzedniej żony Jadwigi i możnowładcy nie musieli przekazać praw do tronu jego synowi. Najpierw Jagiełło uzyskał na to zgodę miast, a następnie ustąpił przed żądaniem polskiej szlachty i w zamian za wyrażenie przez nią zgody na sukcesję syna nadał jej liczne przywileje. W 1430 r. wydał w Jedlni przywilej, który nadawał szlachcie nietykalność osobistą (zasada *Neminem captivabimus nisi iure victum*). Gdy na [zjeździe w Łucku](#) w 1429 roku Zygmunt Luksemburski wysunął propozycję koronacji Witolda na króla, Jagiełło wsparł te plany, obawiając się reakcji Litwinów. Przeciwno koronacji Witolda wystąpiła jednak szlachta polska oraz Oleśnicki. Ostatecznie Witold zmarł 27 października 1430 roku, co pokrzyżowało jego plany koronacji.

Na wielkiego księcia litewskiego Jagiełło wyznaczył swego najmłodszego brata [Świdrygiełłę](#), co jednak wzbudziło gwałtowną reakcję

polskiej szlachty, gdyż łamało to postanowienia unii w Horodle. Wojska koronne w akcie samowoli zajęły wówczas Podole. Na dodatek Świdrygiełło zawarł przymierze z Zakonem, wskutek czego doszło do wyprawy Jagiełły przeciwko zbuntowanemu bratu w 1431 roku i [kolejnej wojny z Krzyżakami](#).

Sprawę sukcesji w Polsce i na Litwie rozstrzygnął zjazd w Sieradzu w 1432 roku. Król wówczas zyskał od panów polskich – za cenę przywilejów – zgodę na koronację Władysława tuż po własnej śmierci, a także uznana została władza Świdrygiełły na Litwie. Mimo to problematyczny wielki książę nie zerwał sojuszu z Krzyżakami. Wówczas 1 września 1432 roku w zamachu stanu na Litwie władzę objął [Zygmunt Kiejstutowicz](#). 15 września poselstwo królewskie spisało [unię w Grodnie](#), w której zabroniło wielkiemu księciu dziedziczenia tronu litewskiego oraz wymusiło na nim zerwanie sojuszu z Zakonem. Jagielle nie udało się zapewnić dziedziczenia tronu swemu synowi, który miał być wybrany w ramach elekcji. Krótkotrwały sojusz z husytami w latach 1432–1434, który doprowadził do zawarcia z Zakonem [rozejmu w Łęczycy](#), został przerwany po [bitwie pod Lipanami](#), w wyniku której Zygmunt Luksemburski odzyskał władzę w Czechach.

3.4 Śmierć

Jak donosi [Jan Długosz](#), w drodze na Ruś król zatrzymał się w [Medyce](#), gdzie przeziębił się, słuchając śpiewu słowików. Władysław II Jagiełło zmarł 1 czerwca 1434 roku w [Gródku](#). Jego zwłoki zostały przywiezione do Krakowa 11 czerwca. Ciało pogrzebano na [Wawelu](#) tydzień później; uroczystości pogrzebowe poprowadził arcybiskup gnieźnieński [Wojciech Jastrzębiec](#). Serce królewskie zostało pochowa-

ne w kościele franciszkanów w [Gródku Jagiellońskim](#). Po Władysławie II Jagielle królem Polski został jego syn [Władysław III Warneńczyk](#).

3.5 Żony, dzieci, osobowość władcy

Władysław II Jagiełło był czterokrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną została 18 lutego 1386 roku [Jadwiga Andegaweńska](#). Jego jedyne dziecko w związku z nią, Bonifacja, zmarło 13 lipca 1399 roku po trzech tygodniach od narodzin; 17 lipca tego samego roku żywota dokonała sama królowa. Dotychczas podstawą rządów Jagiełły było **de iure** małżeństwo z Jadwigą jako Królem Polski. W związku z tym, po śmierci Jadwigi Jagiełło był niepewny swojej pozycji na tronie. Jadwiga, przeczuwając swoją śmierć, zaleciła Jagielle, aby ten ożenił się z Anną von Cilli, córką Wilhelma von Cilli, w Polsce zwaną Anną Cylejską. Anna była wnuczką Kazimierza Wielkiego, więc jej pokrewieństwo z Piastami zapewnić miało Królowi utrzymanie tronu. Anna Cylejska była według podań brzydka i nieurodziwa, stąd Jagiełło początkowo był do niej negatywnie nastawiony. Do ślubu z Anną Cylejską doszło 29 stycznia 1402 r. Anna zmarła w 1416 roku, Jagiełło miał z nią córkę [Jadwigę](#). [Jan Długosz](#) owo małżeństwo uznał za udane.

Dwa pierwsze małżeństwa Jagiełły były zawarte z pobudek politycznych. Po śmierci Anny [król poślubił 2 maja 1417 roku w Sanoku Elżbietę Granowską](#), córkę [Ottona z Pilczy](#), którą tym razem sam sobie obrał jako żonę. Małżeństwo to wywołało skandal, jako że Jagiełło pojął za żonę trzykrotną wdowę. Zmarła ona w 1420 roku. Wówczas Jagiełło ożenił się po raz czwarty – z [Zofią Holszańską](#), córką księcia [Andrzeja Holszańskiego](#). Z małżeństwa z nią narodzili się trzej synowie: [Władysław](#), Kazimierz (zmarł rok po narodzeniu) oraz [Kazimierz](#)

Andrzej. Jagiełło pod względem osobowości był różnie oceniany przez współczesnych. O ile mistrz Mikołaj Kozłowski oceniał go jako osobę wstrzemięźliwą i łagodną, o tyle Jan Długosz przedstawiał go jako człowieka ograniczonego, „prostaka” i „barbarzyńcę”, krytykując również jego zamiłowanie do polowań; kronikarz doceniał jednak łagodność Jagiełły, skromność jego ubioru i abstynencję. Podawany jest także w wątpliwość przekaz Długosza o barbarzyństwie króla; na podstawie rachunków królewskich wnosi się, że król ubierał się i jadł zgodnie z ówczesną modą. Jagiełło pił jedynie wodę i często zażywał gorącej łaźni.

3.6 Bilans panowania

Władysław II Jagiełło odziedziczył trony Polski i Litwy znajdujące się w trudnej sytuacji politycznej. Udało mu się jednak zhołdować Mołdawię, złamać potęgę militarną zakonu krzyżackiego i zawrzeć sojusz z wrogią dotąd Brandenburgią, który przełamywał izolację Polski na arenie międzynarodowej. Nie szło to wszakże z istotnymi nabytkami terytorialnymi; za panowania Jagiełły do Korony przyłączone zostały ziemia dobrzyńska i Kujawy, natomiast nie udało się zdobyć Pomorza Gdańskiego. Również Litwa otrzymała jedynie Żmudź utraconą za sprawą Witolda. Mimo to pozostawione przez Jagiełłę państwo polsko-litewskie było względnie bezpieczne, a także stanowiło najpotężniejszą terytorialnie monarchię europejską. Do zasług Jagiełły należy też umocnienie więzi między Polską a Litwą i chrystianizacja tej ostatniej.

Objęmac tron polski, Jagiełło znalazł się w niekorzystnej sytuacji do sprawowania rządów, gdyż nie posiadał w Polsce oddanych

doradców. Sytuacja ta zmieniła się jednak na jego korzyść; w miarę panowania otoczył się takimi osobistościami, jak [Mikołaj Trąba](#), [Mikołaj Kurowski](#) i [Wojciech Jastrzębiec](#). Nadal wszakże znajdował grono przeciwników wewnętrznych, skupionych wokół [Zbigniewa Oleśnickiego](#). Wydatnie do osłabienia władzy Jagiełły jako króla Polski przyczyniły się przywileje nadawane szlachcie w celu utrzymania dynastii w Polsce: [piotrkowski](#) (1388), [czerwiński](#) (1422), brzeski (1425) oraz [jedlnieńsko-krakowski](#) (1430, 1433).

Panowaniu Władysława Jagiełły towarzyszył natomiast dynamiczny rozwój demograficzny oraz gospodarczy Polski. Unia polsko-litewska doprowadziła do wzmożenia wymiany gospodarczej między obojgiem państw. Król hojnie wspierał działalność misyjną w Polsce i na Rusi, czym zyskał jako neofita sojusznika w Kościele katolickim. Mimo że Jagiełło był analfabetą, przyczynił się do rozwoju kultury polskiej, do czego przyczyniło się odnowienie podupadającego [uniwersytetu w Krakowie](#).

3.7 Genealogia

